

Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van bijlage 2 bij het besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 2017 houdende vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor de met toepassing van de Vogelrichtlijn aangewezen speciale beschermingszone 'BE 2301336 Schorren en polders van de Beneden-Schelde'

DE VLAAMSE REGERING,

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, artikel 20, gewijzigd bij de bijzondere wet van 16 juli 1993;

Gelet op het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, artikel 7, vervangen bij het decreet van 19 juli 2002 en gewijzigd bij het decreet van 12 december 2008, artikel 8, gewijzigd bij het decreet van 9 mei 2014, artikel 13, §1, gewijzigd bij het decreet van 9 mei 2014, artikel 36bis, §9, ingevoegd bij het decreet van 19 juli 2002 en gewijzigd bij het decreet van 12 december 2008, artikel 36ter, ingevoegd bij het decreet van 19 juli 2002 en het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 mei 2014, en artikel 51, vervangen bij het decreet van 19 juli 2002 en gewijzigd bij het decreet van 30 april 2004;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 2017 houdende vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor de met toepassing van de Vogelrichtlijn aangewezen speciale beschermingszone 'BE 2301336 Schorren en polders van de Beneden-Schelde';

Gelet op het akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor de begroting, gegeven op 5 april 2019;

Overwegende het besluit van de Vlaamse regering van 17 oktober 1988 tot aanwijzing van speciale beschermingszones in de zin van artikel 4 van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand;

Overwegende het besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen;

Overwegende dat op grond van artikel 36ter, §1, van het voormelde decreet van 21 oktober 1997, en ter uitvoering van de Vogelrichtlijn 2009/147/EG en de Habitatrichtlijn 92/43/EEG, een administratieve overheid binnen de speciale beschermingszones de nodige instandhoudingsmaatregelen neemt die moeten beantwoorden aan de ecologische vereisten van de typen habitats, vermeld in bijlage I van het decreet van 21 oktober 1997, en van de soorten, vermeld in bijlage II, III en IV van het decreet, alsook van de soorten trekvogels die niet in bijlage IV van het decreet zijn vermeld en geregeld voorkomen op het grondgebied van het Vlaamse Gewest;

Op voorstel van de Vlaamse minister van Omgeving, Natuur en Landbouw;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

Artikel 1. In het besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 2017 houdende vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor de met toepassing van de Vogelrichtlijn aangewezen speciale beschermingszone 'BE 2301336 Schorren en polders van de Beneden-Schelde' wordt bijlage 2 vervangen door de bijlage die bij dit besluit is gevoegd.

Art. 2. De Vlaamse minister, bevoegd voor de landinrichting en het natuurbehoud, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Geert BOURGEOIS

De Vlaamse minister van Omgeving, Natuur en Landbouw,

Koen VAN DEN HEUVEL

Bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van bijlage 2 bij het besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 2017 houdende vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor de met toepassing van de Vogelrichtlijn aangewezen speciale beschermingszone 'BE 2301336 Schorren en polders van de Beneden-Schelde'

Bijlage 2 bij het besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 2017 houdende vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor de met toepassing van de Vogelrichtlijn aangewezen speciale beschermingszone 'BE 2301336 Schorren en polders van de Beneden-Schelde'

Bijlage 2. De instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten van de met toepassing van de Vogelrichtlijn aangewezen speciale beschermingszone 'BE 2301336 Schorren en polders van de Beneden-Schelde'

I. Instandhoudingsdoelstellingen

Legende	
Symbool	Omschrijving
↑	Het doel is een stijging van de oppervlakte of populatiegrootte of een verbetering van de kwaliteit.
=	Het minimale doel is het behoud van de oppervlakte of populatiegrootte of het behoud van de kwaliteit.

Soorten

In de onderstaande tabel worden de doelen aangegeven voor de Europees te beschermen soorten in de SBZ-V 'Schorren en polders van de Benedenshelde. De actuele aantallen broedparen komen overeen met de monitoringsresultaten van het INBO over de periode 2009-2017.

De doelen komen overeen met de IHD zoals Van Hove et al. (2004) hebben opgemaakt voor dit SBZ-V, vervuldigd met een aantal IHD voor soorten die meeliften en zijn goedgekeurd binnen de G-IHD. Op het terrein vereisen die meeliftende soorten geen bijkomende oppervlakte aan leefgebieden of bijkomende habitatkwaliteitseisen.

<i>soort</i>	<i>populatie-doelstellingen</i>		<i>kwaliteitseisen aan de leefgebieden</i>	
	<i>doel</i>	<i>toelichting</i>	<i>doel</i>	<i>toelichting</i>
<u>Broedvogels:</u> Bruine kiekendief	↑	<i>Actueel:</i> 5-11 broedparen. <i>Doel:</i> 30-35 broedparen, waarvan minstens 12 overlap met IHD-Z. SBZ-V LSO 28-33 broedparen, waarvan 3 in Groot Rietveld;	↑	<i>Doel:</i> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied onder meer door de instandhouding van voldoende kwalitatieve open ruimte (bij voorkeur braakliggend of

<i>soort</i>	<i>populatie-doelstellingen</i>	<i>kwali-teit-seisen aan de leefgebieden</i>	
	<i>doe toelichting</i> <i>/</i>	<i>doel</i>	<i>toelichting</i>
	<p>SBZ-V Groot Buitenschoor en Galgenschoor: 2 broedparen in Galgenschoor. Dit vereist een mozaïek van foerageer- en broedgebied van 323 ha slik en schor.</p> <p><u>Motivering:</u> SBZ-V BE2301336 is essentieel.</p>		<p>extensief beheerd terrein) rond de broedgebieden als foerageergebied.</p> <p>Broedgebied: uitgestrekte rietvelden en moerassen met dichte vegetatie en weinig bomen.</p> <p>Foerageergebied: voldoende kwalitatieve open ruimte waaronder, vochtige graslanden en cultuurland met groot voedselaanbod. Het optimale foerageergebied voorziet in een groot voedselaanbod aan vogels en kleine zoogdieren. De open gedeelten van de ecologische infrastructuur in Zeehavengebied, alsook bepaalde landbouwteelten kunnen geschikt foerageergebied zijn. Lijnvormige en niet-opgaande kleine landschapselementen kunnen ook functioneren als foerageergebied.</p> <p><u>Motivering:</u> Door de realisatie van de hierboven genoemde kwaliteitseisen van het leefgebied zullen de kwaliteit en kwantiteit voor deze soort toenemen.</p>
Blauwborst	<p>↑ <u>Actueel:</u> 181-237 broedparen.</p> <p><u>Doel:</u> 339-390 broedparen, waarvan minstens 122 overlap met IHD-Z.</p> <p>SBZ-V LSO: 307-358 broedparen.</p> <p>SBZ-V Groot Buitenschoor en Galgenschoor: 27 in Galgenschoor.</p> <p>SBZ-V Ettenhoofse polder: 5 broedparen.</p> <p><u>Motivering:</u> SBZ-V BE2301336 is zeer belangrijk.</p>	↑	<p><u>Doel:</u> Een goede kwaliteit van het leefgebied in de vorm van moerasgebieden, schorren en natte ruigten met minimale aanwezigheid van opgaand hout. In de Ettenhoofse polder volstaat het behoud van de huidige oppervlakte en kwaliteit van de kleine landschapselementen (rietkanten, solitaire wilgen) en zijn geen bijkomende maatregelen door de landbouw noodzakelijk.</p> <p><u>Motivering:</u></p>

soort	populatie-doelstellingen		kwaliteitseisen aan de leefgebieden	
	doel	toelichting	doel	toelichting
Ijsvogel	↑	<p><u>Actueel:</u> 0-3 broedparen. <u>Doel:</u> 2-7 broedparen. SBZ-V LSO: Behoud van de bestaande populatie: 2-7 broedparen. <u>Motivering:</u> SBZ-V BE2301336 is belangrijk voor de soort.</p>	↑	<p>De kwaliteitsdoelstellingen zijn nodig voor het behalen van een goede lokale staat van instandhouding.</p> <p><u>Doel:</u> Kwalitatief goed ontwikkeld leefgebied bestaande uit: - natuurlijke oevers met plaatselijk steile bij voorkeur zandige wanden - voldoende helder water - groot aanbod aan kleine vissen - geschikte foerageergebieden met visrijke waterhabitats - minimalisatie van verstoring.</p> <p><u>Motivering:</u> De bovenvermelde kwaliteitseisen zijn nodig voor het bereiken van een goede lokale staat van instandhouding.</p>
Roerdomp	↑	<p><u>Actueel:</u> 0-4 broedparen. <u>Doel:</u> 3-4 broedparen. Dit komt overeen met een oppervlakte leefgebied van 90-200 ha in de vorm van samenhangend rietveld en open water. SBZ-V LSO: 3-4 broedparen, waarvan 1-2 overlap met IHD-Z. <u>Motivering:</u> SBZ-V BE2301336 is essentieel voor de soort.</p>	↑	<p><u>Doel:</u> Streven naar een goede leefgebiedkwaliteit. Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door: - geschikt leefgebied, bestaande uit nat rietland, moerasvegetaties (>50%) en open water (>30%) - helder water met goede waterkwaliteit en een hoog voedselaanbod (jonge vis, ongewervelden, amfibieën) - voldoende geschikte randzones (waterriet/ondiep water/oeverplantenvegetaties - voldoende rust en waar mogelijk creatie van predatievrije broedgelegenheden tijdens broedperiode</p>

soort	populatie-doelstellingen		kwaliteitseisen aan de leefgebieden	
	doel	toelichting	doel	toelichting
				<p>- gevarieerde leeftijdsstructuur van de rietvegetaties: per broedkoppel is er nood aan minimaal 0,5 tot 2 ha overjarig riet of lisdodde met voldoende dikke kniklaag (opstapeling van oude stengels)</p> <p>- aanwezigheid van verlandingsvegetaties (niet enkel riet/lisdodde, maar ook ondergedoken en drijvende watervegetaties)</p> <p><i>Motivering:</i> De bovenvermelde kwaliteitseisen zijn nodig om een goede lokale staat van instandhouding te bereiken.</p>
Lepelaar	↑	<p><i>Actueel:</i> 15-35 broedparen. <i>Doel:</i> 40 broedparen. Dit doel overlapt met dit van IHD-Z.</p> <p><i>Motivering:</i> Het SBZ is essentieel voor deze soort.</p>	↑	<p><i>Doel:</i> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door inrichting van potentieel broed- en foerageerhabitat.</p> <p>Foerageergebied: Uitgestrekte moerasgebieden met grote oppervlakten ondiep, helder water zonder veel begroeiing. Broedgebied met rietvelden, moerasbos en (broed)eilanden (met takkenbossen) waar ze veilig zijn voor predatoren.</p> <p><i>Motivering:</i> De realisatie van de habitatdoelen (IHD-Z) en de verbetering van de kwaliteit van het leefgebied zijn nodig voor het bereiken van een goede LSVI.</p>
Porseleinhoen	↑	<p><i>Actueel:</i> 0-1 broedparen. <i>Doel:</i> 1-2 broedparen in SBZ-V LSO. Dat betekent 30-60 ha leefgebied.</p> <p><i>Motivering:</i> Het SBZ-V BE2301336 is essentieel voor deze soort.</p>	↑	<p><i>Doel:</i> Streven naar een goede leefgebiedkwaliteit door inrichting van voldoende grote moerasgebieden (> 30 ha). Het leefgebied bestaat uit een mozaïek van open water met</p>

soort	populatie-doelstellingen doel toelichting /	kwaliteitseisen aan de leefgebieden doel toelichting
Kluut	<p>↑ <i>Actueel:</i> 145-245 broedparen. <i>Doel:</i> 366-483 broedparen. BZ-V LSO: Uitbreiden van de huidige populatie. <i>Motivering:</i> Het SBZ-V BE2301336 is essentieel voor deze soort. Het besliste geactualiseerde Sigmplan voorziet in de ontwikkeling van habitat waar mits een bijkomende inrichting ook leefgebied voor Kluut kan worden gecreëerd.</p>	<p>oeverzones (RBB_ae), zeggemoerassen (RBB_mc) en natte mesofiele graslanden (RBB_hc, RBB_hu) en ruigten (RBB_hf) en de randen van rietmoerassen (RBB_mr). <i>Motivering:</i> De bovenvermelde kwaliteitseisen zijn nodig om een goede lokale staat van instandhouding te bereiken.</p> <p>↑ <i>Doel:</i> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door inrichting van potentieel broed- en foerageergebieden. Broedgebied in de vorm van zandig kaal terrein (geen of korte begroeiing) of grasland, onbereikbaar voor grondpredatoren. Foerageergebied: ondiep open water, slikken en slikranden langs open water. <i>Motivatie:</i> Door de realisatie van de habitatdoelen (IHD-Z) en de oppervlakte leefgebied voor deze soort zal voldoende foerageer- en broedgebied ontstaan. Specifieke inrichtingsmaatregelen (broedeilanden) in estuariene natuurontwikkelingsgebieden bieden geschikte nestgelegenheid. De nieuwe estuariene gebieden en de omliggende graslandcomplexen vormen uitgestrekte foerageergebieden. De bovenvermelde kwaliteitseisen zijn nodig om een goede lokale staat van instandhouding te bereiken.</p>

soort	populatie doelstellingen		kwaliteitseisen aan de leefgebieden	
	doel	toelichting	doel	toelichting
Visdief	↑	<p><u>Actueel:</u> 20-300 broedparen.</p> <p><u>Doel:</u> 208 broedkoppels in SBZ-V LSO.</p> <p><u>Motivering:</u> Het SBZ-V BE2301336 is zeer belangrijk voor deze soort.</p>	↑	<p><u>Doel:</u> creëren van nieuwe, potentiële foerageer- en broedgebieden, onder andere in de vorm van broedeilanden en nestvloten.</p> <p>Foerageergebied open, visrijk water.</p> <p><u>Motivering:</u> Door de realisatie van de habitatdoelen (IHD-Z) en de oppervlakte leefgebied voor kluut, zullen de leefgebiedkwaliteit en -kwantiteit voor deze soort verder toenemen.</p>
Strandplevier	↑	<p><u>Actueel:</u> 1-9 broedkoppels.</p> <p><u>Doel:</u> 30-40 broedkoppels in SBZ-V LSO.</p> <p><u>Motivering:</u> Het SBZ-V BE2301336 is essentieel voor deze soort.</p>	↑	<p><u>Doel:</u> Streven naar een goede leefgebiedkwaliteit door inrichting van potentieel broeden foerageerhabitat.</p> <p>Zandige pioniersvegetaties, zandplaten (schorren) bij brak water als broedgebied.</p> <p>Slikken als foerageergebied.</p> <p><u>Motivering:</u> Door een verbeterd beheer en een optimalisatie-inrichting binnen een deel van de realisaties van habitatdoelen 1130 (leefgebied voor Kluut), kunnen de habitatkwaliteit en -kwantiteit voor deze soort voldoende toenemen.</p>
Zwartkopmeeuw	↑	<p><u>Actueel:</u> 19-1409 broedkoppels. De grote vork is eigen aan ecologie van soort omwille groot areaal broedgebied.</p> <p><u>Doel:</u> 30-40 broedkoppels in SBZ-V LSO. Dit vereist geen oppervlakte extra leefgebied.</p> <p><u>Motivering:</u> Het SBZ-V BE2301336 is essentieel voor deze soort.</p>	↑	<p><u>Doel:</u> Streven naar een goede leefgebiedkwaliteit door inrichting van goed broedgebied.</p> <p><u>Motivering:</u> Door een verbeterd beheer en een optimalisatie-inrichting binnen een deel van de realisaties van habitatdoelen van 1130 (leefgebied voor Kluut), kunnen de leefgebiedkwaliteit en -kwantiteit voor deze soort voldoende toenemen.</p>

soort	populatie-doelstellingen	kwaliteitseisen aan de leefgebieden	
	doel toelichting /	doel	toelichting
Steltkluit	<p>↑ <i>Actueel:</i> 0-2 broedkoppels. <i>Doel:</i> SBZ-V LSO: 4 broedkoppels. Dit vereist geen oppervlakte extra leefgebied. <i>Motivering:</i> Het SBZ-V BE2301336 is essentieel voor deze soort.</p>	<p>↑ <i>Doel:</i> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door het creëren van nieuwe, potentiële broedgebieden en geschikt beheer binnen het netwerk van natuurgebieden, met voldoende aaneengesloten permanent grasland.</p> <p><i>Motivering:</i> Door de optimalisatie van het beheer zal de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort voldoende toenemen voor de goede lokale staat van instandhouding.</p>	
<p><u>Doortrekkende en overwinterende watervogels:</u></p>			
Wintertaling	<p>↑ <i>Actueel:</i> Seizoensgemiddelden (2008/2009-2016/2017): 285-1096. Wintermaxima (2008/2009-2016/2017): 519-2080. <i>Doel:</i> Behoud van het huidige populatieniveau berekend als seizoensgemiddelde over de periode 1998/1999 tot 2006/2007: 491-1077. <i>Motivering:</i> Het SBZ-V BE2301336 is essentieel voor deze soort. Dit vereist geen oppervlakte extra leefgebied. Met de realisatie van de doelen voor 'slikken en schorren' van de IHD-Z wordt ook voldaan aan de oppervlakte-eisen voor Wintertaling.</p>	<p>↑ <i>Doel:</i> Verbeteren van de kwaliteit van het leefgebied door het creëren van nieuwe, potentiële overwinteringsgebieden en de beperking van (menselijke) verstoring binnen het netwerk van natuurgebieden. <i>Motivering:</i> Door de realisatie van de habitatdoelen van 1130 kan de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>	

soort	populatie-doelstellingen		kwaliteitseisen aan de leefgebieden	
	doel	toelichting	doel	toelichting
Bergeend	↑	<p><u>Actueel:</u> Seizoensgemiddelden (2008/2009-2016/2017): 156-366. Wintermaxima (2008/2009-2016/2017): 451-824.</p> <p><u>Doel:</u> Behoud van het huidige populatieniveau berekend als seizoensgemiddelde over de periode 1992/93 tot 2006/07: 282-747.</p> <p>Dit vereist geen oppervlakte extra leefgebied. Met de realisatie van de doelen voor Kluut, Bruine kiekendief, Blauwborst, overwinterende watervogels en 'slikken en schorren' van de IHD-Z wordt ook voldaan aan de oppervlakte-eisen voor Bergeend.</p> <p><u>Motivering:</u> Het SBZ-V BE2301336 is zeer belangrijk voor deze soort.</p>	↑	<p><u>Doel:</u> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door het creëren van nieuwe, potentiële overwinteringsgebieden binnen het netwerk van natuurgebieden, met voldoende rust.</p> <p><u>Motivering:</u> Door de realisatie van de habitatdoelen kan de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>
Kleine zwaan	↑	<p><u>Actueel:</u> Seizoensgemiddelden (2008/2009-2015/2016): 0-23. Seizoensmaxima (2008/2009-2016/2017): 0-47.</p> <p><u>Doel:</u> Behoud van het huidige populatieniveau berekend als seizoensgemiddelde over de periode 2003/04-2007/08: 0-6.</p> <p><u>Motivering:</u> Het SBZ-V BE2301336 is belangrijk voor deze soort.</p>	↑	<p><u>Doel:</u> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied - door het creëren van nieuwe, potentiële overwinteringsgebieden binnen het netwerk van natuurgebieden met voldoende goede waterkwaliteit in ondiepe wateren met veel ondergedoken waterplanten</p> <p>- door het beperken van menselijke verstoring op foerageer- en slaapplekken</p> <p><u>Motivering:</u> Door de realisatie van de habitatdoelen kan de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>
Lepelaar	↑=	<p><u>Actueel:</u> 2-25</p>	↑	<p><u>Doel:</u> Verbeteren van de kwaliteit van het leefgebied</p>

soort	populatie-doelstellingen	kwali-teit-seisen aan de leefgebieden
	doe toelichting /	doel toelichting
	<p>Seizoensgemiddelden: (2008/2009-2016/2017): 2-14. Seizoensmaxima: (2008/2009-2016/2017): 2- 32. <u>Doel:</u> Behoud van het huidige populatieniveau berekend over de periode 2008-2012 (2-20), zodat dit samen met andere pleistergebieden in Vlaanderen 1% van de volledige populatie kan herbergen. Dit vereist geen extra oppervlakte leefgebied. Met de realisatie van de doelen voor Kluut, Bruine kiekendief, Blauwborst, overwinterende watervogels en 'slikken en schorren' van de IHD-Z wordt ook voldaan aan de oppervlakte-eisen voor Lepelaar. <u>Motivering:</u> Het SBZ-V BE2301336 is essentieel voor deze soort.</p>	<p>- door het creëren van nieuwe potentiële pleistergebieden binnen het netwerk van natuurgebieden, met voldoende rust en met ondiep, visrijk water - door het beperken van (menselijke) verstoring in belangrijke pleisterplaatsen <u>Motivering:</u> Door de realisatie van de habitatdoelen kan de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>
Slobeend	<p>↑= <u>Actueel:</u> Wintergemiddelden (2008/2009-2016/2017): 149-777. Wintermaxima (2008/2009-2016/2017): 265-1398 waarvan 99%-100% in SBZ-V LSO. <u>Doel:</u> Behoud van het huidige populatieniveau berekend als seizoensgemiddelde over de periode 2000/01-2006/07: 96-287. <u>Motivering:</u> Het SBZ-V BE2301336 is essentieel voor deze soort.</p>	<p>↑= <u>Doel:</u> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door het creëren van nieuwe, potentiële overwinteringsgebieden binnen het netwerk van natuurgebieden met voldoende rust en een goede waterkwaliteit en veel waterplanten (en ongewervelden). <u>Motivering:</u> Door de realisatie van de habitatdoelen kan de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>
Pijlstaart	<p>↑ <u>Actueel:</u> Seizoensgemiddelden (2008/2009-2016/2017): 32-94. Seizoensmaxima 2008/2009-2016/2017): 45-164.</p>	<p>↑ <u>Doel:</u> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door het creëren van nieuwe, potentiële overwinteringsgebieden binnen</p>

soort	populatie doelstellingen		kwaliteitseisen aan de leefgebieden	
	doel	toelichting	doel	toelichting
		<p><i>Doel:</i> Seizoensgemiddelden (2000/2001-2005/2006): 35-57. Seizoensmaxima: 240-1150.</p> <p><i>Motivering:</i> het SBZ-V BE2301336 is essentieel voor deze soort.</p>		<p>het netwerk van natuurgebieden, met voldoende rust.</p> <p><i>Motivering:</i> Door de realisatie van de habitatdoelen kan de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>
Krakeend	↑	<p><i>Actueel:</i> Seizoensgemiddelden (2008/2009-2016/2017): 253-578.</p> <p>Seizoensmaxima (2008/2009-2016/2017): 347-1118 in SBZ-V LSO.</p> <p><i>Doel:</i> Seizoensmaxima: 600-1000.</p> <p><i>Motivering:</i> Het SBZ-V BE2301336 is essentieel voor deze soort.</p>	↑	<p><i>Doel:</i> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door het creëren van nieuwe, potentiële overwinteringsgebieden binnen het netwerk van natuurgebieden, met ondiep, plantenrijk water met een voldoende goede waterkwaliteit en beperking van menselijke verstoring in zowel foerageer- als rustgebieden.</p> <p><i>Motivering:</i> Door de realisatie van de habitatdoelen kan de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>
Kemphaan	↑	<p><i>Actueel:</i> Seizoensgemiddelden (2008/2009-2016/2017): 0-58. Seizoensmaxima (2008/2009-2016/2017): 1-137.</p> <p><i>Doel:</i> 50-100 als seizoensgemiddelde.¹</p> <p><i>Motivering:</i> Het SBZ-V BE2301336 is zeer belangrijk voor deze soort.</p>	↑	<p><i>Doel:</i> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door het creëren van nieuwe, potentiële pleister- en overwintergebieden binnen het netwerk van natuurgebieden, met voldoende rust op de slaapplekken en voldoende permanent en nat grasland.</p> <p><i>Motivering:</i> Door de realisatie van de habitatdoelen kan de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>

¹ Gebaseerd op GIHD- doel en rekening houdende met doelen in SIHD en overige gebieden.

soort	populatie-doelstellingen		kwaliteitseisen aan de leefgebieden	
	doel	toelichting	doel	toelichting
Kluut	↑	<p><u>Actueel:</u> Seizoensgemiddelden (2008/2009-2016/2017): 1-46.</p> <p>Seizoensmaxima (2008/2009-2016/2017): 6-180.</p> <p><u>Doel:</u> Seizoensgemiddelde van minimum 300.²</p> <p><u>Motivering:</u> Het SBZ-V BE2301336 is essentieel voor deze soort.</p>	↑	<p><u>Doel:</u> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door het creëren van nieuwe, potentiële pleistergebieden met beperking van de (menselijke) verstoring</p> <p><u>Motivering:</u> Door de realisatie van de habitatdoelen zal de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>
Goudplevier	↑	<p><u>Actueel:</u> Seizoensgemiddelden (2008/2009-2016/2017): 59-188.</p> <p>Seizoensmaxima (2008/2009-2016/2017): 166-607.</p> <p><u>Doel:</u> 500 (seizoensmaximum).</p> <p><u>Motivering:</u> Het SBZ-V BE2301336 is zeer belangrijk voor deze soort.</p>	↑	<p><u>Doel:</u> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door het creëren van nieuwe, potentiële pleister- en overwinterings gebieden binnen het netwerk van natuurgebieden, met voldoende permanent grasland (opwaardering van minderwaardige graslanden door aangepast maai of graasbeheer en/of inrichting), voldoende nat en met beperking van verstoring</p> <p><u>Motivering:</u> Door de realisatie van de habitatdoelen kan de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>
Grauwe gans	↑	<p><u>Actueel:</u> Seizoensgemiddelden (2008/2009-2016/2017): 1616-3048.</p> <p>Seizoensmaxima LO (2008/2009-2016/2017): 2963-8463.</p> <p>Seizoensmaxima LO (1981/82-2011/12): 318-13772.</p> <p>Gemiddelde seizoenmaxima LO 1986/77 – 1999/00: 5866</p> <p><u>Doel:</u> 5563-8326 (seizoensmaximum)</p>	↑	<p><u>Doel:</u> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door het creëren van nieuwe, potentiële overwinteringsgebieden en beperking van menselijke verstoring binnen het netwerk van natuurgebieden.</p> <p><u>Motivering:</u> Door de realisatie van de habitatdoelen kan de</p>

² Berekend op basis van de GIHD en rekening houdende met SIHD en overige gebieden.

soort	populatie doelstellingen		kwaliteitseisen aan de leefgebieden	
	doel	toelichting	doel	toelichting
		<p><i>Motivering:</i> het SBZ-V BE2301336 is essentieel voor deze soort</p>		<p>kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>
Smient	↑	<p><i>Actueel:</i> Wintergemiddelden (2008/2009-2016/2017): 3100-4925. Wintermaxima (2008/2009-2016/2017): 4797-7408. <i>Doel:</i> Behoud van het huidige populatieniveau berekend over de periode 1995/96 tot 2006/07: wintergemiddelden 2670-7668 en wintermaxima 6823-15164. <i>Motivering:</i> Het SBZ-V BE2301336 is zeer belangrijk voor deze soort.</p>	↑	<p><i>Doel:</i> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door het creëren van nieuwe, potentiële overwinteringsgebieden met voldoende permanent en kwaliteitsvol grasland (verhoging waterpeilen en aangepast beheer en/of inrichting) en beperking van (menselijke) verstoring binnen het netwerk van natuurgebieden <i>Motivering:</i> Door de realisatie van de habitatdoelen kan de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>
Kolgans	↑	<p><i>Actueel:</i> Wintergemiddelden (2008/2009-2016/2017): 281-1954. Wintermaxima (2008/2009-2016/2017): 848-7837. <i>Doel:</i> Behoud van het huidige populatieniveau berekend over de periode 2001/02-2006/07: wintergemiddelden 884-1646 en wintermaxima 2089-3946. <i>Motivering:</i> Het SBZ-V BE2301336 is zeer belangrijk voor deze soort. Dit vereist geen oppervlakte extra leefgebied. Met de realisatie van de doelen voor Kluut, Bruine kiekendief, Blauwborst, overwinterende watervogels en 'slikken en schorren' van de IHD-Z wordt ook voldaan aan de oppervlakte-eisen voor Kolgans.</p>	↑	<p><i>Doel:</i> Verbetering van kwaliteit van het leefgebied door - creëren van nieuwe, potentiële overwinteringsgebieden binnen het netwerk van natuurgebieden - beperking van (menselijke) verstoring. <i>Motivering:</i> Door de realisatie van de habitatdoelen kan de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>

soort	populatie doelstellingen		kwaliteitseisen aan de leefgebieden	
	doel	toelichting	doel	toelichting
Blauwe kiekendief	↑	<p><u>Actueel:</u> 1-10 (op basis van losse waarnemingen).</p> <p><u>Doel:</u> Behoud van het huidige gemiddelde populatieniveau.</p> <p><u>Motivering:</u> Het SBZ-V BE2301336 is belangrijk voor deze soort. Dit vereist geen oppervlakte extra leefgebied. Met de realisatie van de doelen voor Kluut, Bruine kiekendief, Blauwborst, overwinterende watervogels en 'slikken en schorren' van de IHD-Z wordt ook voldaan aan de oppervlakte-eisen voor Blauwe kiekendief.</p>	↑	<p><u>Doel:</u> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door het creëren van nieuwe, potentiële overwinteringsgebieden met de nodige rust op de slaappleatsen binnen het netwerk van natuurgebieden</p> <p><u>Motivering:</u> Door de realisatie van de habitatdoelen kan de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>
Kokmeeuw	↑	<p><u>Actueel:</u> Wintergemiddelden (2008/2009-2016/2017): 627-1538. Wintermaxima (2008/2009-2016/2017): 909-4711.</p> <p><u>Doel:</u> Behoud van populatie niveau wintermaxima 9400-22780.</p> <p><u>Motivering:</u> Het SBZ-V BE2301336 is essentieel voor deze soort. Dit vereist geen oppervlakte extra leefgebied. Met de realisatie van de doelen voor Kluut, Bruine kiekendief, Blauwborst, overwinterende watervogels en 'slikken en schorren' van de IHD-Z wordt ook voldaan aan de oppervlakte-eisen voor Kokmeeuw.</p>	↑	<p><u>Doel:</u> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied door voldoende rust op de slaappleatsen te voorzien.</p> <p><u>Motivering:</u> Door de realisatie van de habitatdoelen kan de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>
Waterrietzanger	↑	<p><u>Actueel:</u> Sporadisch losse waarnemingen.</p> <p><u>Doel:</u> Behoud tot uitbreiding van het huidige areaal aan geschikte moerasvegetaties.</p> <p><u>Motivering:</u> SBZ-V BE2301336 is een prioritair gebied. Uitbreidingsmogelijkheden van</p>	↑	<p><u>Doel:</u> Creëren van nieuwe, potentiële pleistergebieden.</p> <p><u>Motivering:</u> Door de realisatie van de habitatdoelen kan de kwaliteit van het leefgebied voor deze soort verder toenemen.</p>

soort	populatie-doelstellingen		kwaliteitseisen aan de leefgebieden	
	doel	toelichting	doel	toelichting
		het areaal doen zich binnen het SBZ-V LSO voor door de realisatie van de habitatdoelen. De natuurkerngebieden zullen geschikt doortrekhabitat vormen.		
<u>Vaatplanten:</u>				
Groenknolorchis	↑	<p><u>Actueel:</u> 1300-3200 exemplaren.</p> <p><u>Doel:</u> Instandhouding van actuele populatie, uitbreiding van het aantal groeiplaatsen binnen natuurkerngebieden of permanente Ecologische Infrastructuur.</p> <p><u>Motivering:</u> 99%-100% van Vlaamse populatie komt voor binnen SBZ-V LSO.</p>	↑	<p><u>Doel:</u> Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied.</p> <p><u>Motivering:</u> Beschermen van de hydrologie van de standplaats (nu sterk klimaatafhankelijk) en tegengaan van natuurlijke successie richting wilgen- en berkenstruweel en instandhouden van pionierssituaties op artificiële biotopen vergelijkbaar met vochtige duinvalleien binnen de Ecologische Infrastructuur van de Antwerpse Haven.</p>

Habitats

Habitats

De voorkomende habitattypes worden opgesplitst in twee grote landschapstypes: het estuarium en de terrestrische wetlands. De doelen die voor die habitattypes zijn geformuleerd, hebben een tweevoudig karakter:

- enerzijds staan deze doelen in functie van de instandhoudingsdoelstellingen van het SBZ-H 'BE 2300006 Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent'. In die omstandigheden gaat het eerder om instandhoudingsmaatregelen buiten het SBZ-H die erop zijn gericht om het SBZ-H in een gunstige staat van instandhouding te brengen;
- anderzijds zijn die 'doelen' vereist om het betrokken SBZ-V in een gunstige staat van instandhouding te brengen, omdat ze van belang zijn (als leefgebied) voor de vogelsoorten van de leefgebieden Natuurweide zoet, Natuurweide zilt, Begraasd schor, Slikken met eilanden en Surrogaatkust.

Estuarium

Volgende habitattypes binnen estuaria van het Belgisch deel van het Schelde-estuarium komen voor in het SBZ-V 2301336:

habitatype 1130: Estuaria

habitatype 1310: Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* subspecies. en andere zoutminnende soorten

habitatype 1320: Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*)

habitatype 1330: Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)

Voor een beschrijving van deze habitattypes, de knelpunten en de instandhoudingsdoelstellingen op systeemniveau (IHD-Z) wordt verwezen naar het hoofdstuk 8 van de IHD-Z.

<i>estuarium habitatype</i>	<i>oppervlakte doelstellingen doel toelichting</i>	<i>kwaliteitsdoelstellingen doel toelichting</i>
1130 Estuaria	<p>↑ <i>Actueel:</i> 590 ha in SBZ-V BE 2301336 (waarvan 161 ha over een zeer smalle gordel, waar het wel als habitat maar niet als broedgebied/overwinteringsgebied voor vogels kan functioneren).</p> <p><i>Doel:</i> + 460 ha netto uitbreiding door aanleg van nieuwe estuariene getijdengebieden in de vorm van gebieden met een gecontroleerd gereduceerd getij (GGG) en in de vorm van ontpolderingen. Hierin zit ook de uitbreiding van 1310, 1320, 1330 vervat, zoals hieronder beschreven.</p> <p><i>Motivering:</i> De SBZ is essentieel voor de instandhouding van het habitatype in Vlaanderen. Het besliste geactualiseerde Sigmaplan voorziet in de creatie van 460 ha estuarium in de SBZ-V BE2301336. Zie hoofdstuk 8 van IHD-Z en Bijlage I (Synthesenota) en Bijlage VII (IHD-Z) van de</p>	<p>↑ <i>Doel:</i> Goede staat van instandhouding met betrekking tot ecologisch functioneren van het gehele estuarium, met inbegrip van het pelagiaal/de vaargeul.</p> <p>Een goede chemische waterkwaliteit met hoge zuurstofconcentraties die in het estuarium niet lager zijn dan 5 mg/l in de zomer en 6 mg/l in de winter.</p> <p>Voldoende ruimte voor estuariene processen met specifieke aandacht voor ondiep water, slik en schor.</p> <p>Geen verdere bevordering van de toename van de getijamplitude en -energie.</p> <p>Vermijden van storten van baggermateriaal of, indien niet mogelijk, het strategisch storten op een manier die zoveel mogelijk rekening houdt met de morfodynamiek van de rivier.</p> <p>Afname van de hoge zoetwaterafvoer tijdens piekdebieten.</p>

<i>estuarium habitatype</i>	<i>oppervlakte doelstellingen doel toelichting</i>	<i>kwaliteitsdoelstellingen doel toelichting</i>
	<p>beslissing van de Vlaamse regering van 22 juli 2005.</p>	<p>Verminderen van de toevoer van sediment vanuit de bovenlopen.</p> <p><i>Motivering:</i> Zie algemene tekst estuarium. De bovenvermelde kwaliteitseisen zijn nodig om een goede lokale staat van instandhouding te bereiken.</p> <p>Om de populatiedoelstellingen voor de vissoorten te realiseren, mag de zuurstofconcentratie in het estuarium zeker niet lager zijn dan 5 mg/l in de zomer en 6 mg/l in de winter.</p> <p>Om een goede diversiteit van benthos en vis (fint, bittervoorn, rivierprik) te garanderen, is herstel van de waterkwaliteit nodig naar een toestand die vergelijkbaar is met die in 1950.</p> <p>Voldoende oppervlakte aan ondiep water, slik en schor zijn essentieel voor het ecologisch functioneren, met name voor de biogeochemische processen (verwijderen nutriënten, aanleveren silicium ...), de waterkwaliteit en het voedselweb.</p>

<i>estuarium habitatype</i>	<i>oppervaktedoelstellingen doel toelichting</i>	<i>kwaliteitsdoelstellingen doel toelichting</i>
<p>1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met Salicornia-soorten en andere zoutminnende planten en</p> <p>1320 Schorren met slijkgrasvegetatie (<i>Spartinion maritimae</i>)</p>	<p>↑ <u>Actueel</u>: Maximaal 0.6 ha 1310; 0,08 ha 1320.</p> <p><u>Doel</u>: Uitbreiding, oppervlakte moeilijk te kwantificeren. Deze uitbreiding zit vervat in de uitbreiding van habitatype 1130.</p> <p><u>Motivering</u>: Zie hoofdstuk 8 van de IHD-Z en Bijlage I (Synthesenota) en Bijlage VII (IHD-Z) van de beslissing van de Vlaamse regering van 22 juli 2005.</p> <p>De SBZ is zeer belangrijk voor habitatype 1320 en belangrijk voor habitatype 1310 in Vlaanderen.</p> <p>Het besliste geactualiseerde Sigmaplan voorziet in de</p>	<p>Goed ecologisch functioneren en een goede waterkwaliteit zijn essentieel om geschikt leefgebied te creëren voor Europees te beschermen soorten (fint, bittervoorn, rivierprik, bruine kiekendief, roerdomp, lepelaar, blauwborst, overwinterende en doortrekkende vogels).</p> <p>↑ <u>Doel</u>: Voldoende ruimte voor een natuurlijke dynamiek en hydromorfologische processen met successie van slik naar schor.</p> <p>Permanent goede water- en sedimentkwaliteit nastreven.</p> <p><u>Motivering</u>: De totale oppervlakte van beide habitatypes die zich binnen de estuariene herstelprojecten zal ontwikkelen is moeilijk te voorspellen, maar zal niet erg groot zijn. Voor beide types liggen de herstelprojecten namelijk aan de ondergrens van hun saliniteitsbehoeften. Ze zullen zich ontwikkelen in een</p>

<i>estuarium habitatype</i>	<i>oppervaktedoelstellingen doel toelichting</i>	<i>kwaliteitsdoelstellingen doel toelichting</i>
	ontwikkeling van dit habitatype binnen de SBZ-V 2301336. Binnen de voorziene estuariene natuurontwikkeling in het brakke deel van het estuarium zal op korte termijn 137 ha pionierschor tot ontwikkeling komen, waarvan een klein deel zal bestaan uit de habitatypes 1310 en 1320. Hoeveel juist is moeilijk in te schatten.	complex met andere pioniervegetaties. Er moet voldoende ruimte zijn voor dynamische processen om het geheel aan pioniervegetaties op een duurzame manier in stand te houden. Dit betekent dat voor het geheel aan pioniersvegetatie wel een goede staat voor het oppervlaktecriterium (> 30 ha) als doel moet worden gesteld.
1330 Atlantische schorren (<i>Glaucopuccinellietalia maritimae</i>)	<p>↑ <i>Actueel:</i> 43,6 ha. Deze oppervlakte zit vervat in de oppervlakte van habitatype 1130.</p> <p><i>Doel:</i> Uitbreiding, oppervlakte moeilijk te kwantificeren. Deze uitbreiding zit vervat in de uitbreiding van habitatype 1130.</p> <p><i>Motivering:</i> Zie hoofdstuk 8 van IHD-Z en Bijlage I (Synthesenota) en Bijlage VII (IHD-Z) van de beslissing van de Vlaamse Regering van 22 juli 2005. De SBZ is essentieel voor het habitatype 1330 in Vlaanderen.</p>	<p>↑ <i>Doel:</i> Behoud of creëren van voldoende ruimte voor dynamiek van erosie en sedimentatie met natuurlijke successie van slik naar schor. Permanent goede water- en sedimentkwaliteit nastreven.</p> <p><i>Motivering:</i> Zie 1310 en 1320. Dit habitatype komt voor in een dynamisch evenwicht met andere estuariene vegetatietypes in de brakke zone van het estuarium. Een natuurlijke dynamiek in een voldoende groot gebied moet ervoor</p>

<i>estuarium habitatype</i>	<i>oppervlakte doelstellingen doel toelichting</i>	<i>kwaliteitsdoelstellingen doel toelichting</i>
	<p>Het besliste geactualiseerde Sigmoplan, voorziet in de ontwikkeling van dit habitatype: voornamelijk binnen de SBZ-V BE2301336, voor een klein deel in SBZ-H BE2300006.</p> <p>Binnen de voorziene estuariene natuurontwikkeling van het geactualiseerde Sigmoplan in het brakke deel van het estuarium zal op korte termijn 110 ha brakke schorvegetatie tot ontwikkeling komen.</p> <p>In goed ontwikkelde brakwaterschorren zullen naast dit habitatype ook grote oppervlakten rietvegetaties voorkomen, die samen bijdragen aan het bereiken van een goede lokale staat van instandhouding van Europees te beschermen vogelsoorten (Bruine kiekendief, Blauwborst, Roerdomp en Woudaap).</p>	<p>zorgen dat alle verschillende successiestadia aanwezig zijn.</p>

Volgende habitatype binnen terrestrische wetlands komt voor in het SBZ-V 2301336:

habitatype 1330: Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*), subtype binnendijkse zilte vegetaties

<i>terrestrische wetlands habitatype</i>	<i>oppervlakedoelstellingen</i>		<i>kwaliteitsdoelstellingen</i>	
	<i>doel</i>	<i>toelichting</i>	<i>doel</i>	<i>toelichting</i>
1330 Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>), subtype binnendijkse zilte vegetaties	↑	<p><i>Actueel:</i> 47,3 ha.</p> <p><i>Doel:</i> Behoud van de bestaande oppervlakte.</p> <p><i>Motivering:</i> Conform de G-IHD moet voldoende aandacht gaan naar de bescherming en uitbreiding van dit binnendijks habitatype in de poldergebieden. Met het oog op het behoud van het huidige areaal is het essentieel dat de bestaande oppervlakte aan kwalitatief hoogwaardig binnendijks zilt grasland behouden blijft.</p>	↑	<p><i>Doel:</i> Lokale goede staat van instandhouding van binnendijkse zilte vegetaties met een aangepaste abiotiek in functie van zilte vegetaties met de volgende kwaliteitseisen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hydrologie met brakke tot zoute saliniteit: het zoutgehalte is natuurlijk aanwezig afkomstig van zilte kwel. - Goed ontwikkelde horizontale structuur (structuurvariatie grasmat, mozaïek van verschillende vegetatietypes met zoutplanten en tredplanten of open plekken voor kolonisatie) en voldoende microreliëf (pollen, trapgaten, zilte depressies). - Goede vegetatiekarakteristiek met voldoende frequentie of bedekking van sleutelsoorten (Stomp kweldergras, Zilte rus, Melkkruid, Gewoon kweldergras, Zilte schijnspurrie, Bleek

<i>terrestrische wetlands habitatype</i>	<i>oppervlakte doelstellingen doel toelichting</i>	<i>kwaliteitsdoelstellingen doel toelichting</i>
		<p>kweldergras, Zulte, Schorrezoutgras, Dunstaart). Overstromingen in winter en grotere begrazingsblokken bevorderen de uitwisseling van zaden. Instellen van optimale begrazingsdichtheid.</p> <p><i>Motivering:</i> Het natuurgebied 'Putten weiden' is het laatste goed ontwikkelde binnendijks zilt grasland in de regio. De bovenvermelde kwaliteitseisen zijn nodig om een goede lokale staat van instandhouding te bereiken.</p>

Prioritaire inspanningen met het oog op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen

Prioritaire inspanning 1. Het realiseren van instandhoudingsmaatregelen voor de huidige leefgebieden van de Europees te beschermen soorten

De opgesomde instandhoudingsmaatregelen hebben betrekking op het optimaal beheer en de inrichting van de huidige leefgebieden (met inbegrip van de bestaande compensatiegebieden) die bijdragen of kunnen bijdragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van de voorkomende en aangemelde Europees te beschermen soorten.

Bij het realiseren van een optimaal beheer en een optimale inrichting van de bestaande gebieden en de gebieden van het geactualiseerd Sigmaplan, wordt met het oog op zuinig ruimtegebruik en een duurzame cohabitatie van verschillende sectoren in principe gekozen voor een scheidingsmodel. Verweving van natuur met andere landgebruiksfuncties bleek immers geen duurzame optie omdat de haven blijft ontwikkelen (in- en uitbreiden) en landbouw intensiveert. Een doorgedreven inrichting en beheer (waterpeilbeheer, vegetatiebeheer, bestrijding exoten, predatorcontrole, bezoekersmanagement ...) moeten er vervolgens voor zorgen dat hoge natuurwaarden gerealiseerd kunnen worden binnen relatief beperkte oppervlaktes. Op die manier wordt de tot doel gestelde natuur (hoofzakelijk) geconcentreerd in bepaalde delen van het Vogelrichtlijngebied. De potenties van deze natuurgebieden moeten maximaal worden aangegrepen om aan de IHD van de speciale beschermingszones in kwestie te beantwoorden.

De resultaten van de instandhoudingsmaatregelen worden op een wetenschappelijke manier gemonitord.

Met het oog op het doeltreffend, systematisch en projectmatig nemen van instandhoudingsmaatregelen ter versterking van de bestaande leefgebieden zijn afspraken nodig voor de financiering, taakverdeling, werkwijze en organisatie.

1.1. Passend beheer en optimalisatiewerken ter verbetering van de kwaliteit van de huidige leefgebieden van de soorten die behoren tot de groep 'Plas en Oever'

1.1.1. Soorten behorend tot de groep 'Plas en oever'

De soorten die behoren tot de groep 'Plas en oever' zijn:

- 1° Broedvogels: Lepelaar (leefgebied), IJsvogel (leefgebied), Roerdomp (foerageergebied), Visdief (foerageergebied), Bruine kiekendief (leefgebied), Porseleinhoen (leefgebied).
- 2° Doortrekkende en overwinterende watervogels (rust- en foerageergebied): Wintertaling, Bergeend, Kleine zwaan, Lepelaar, Slobeend, Pijlstaart, Krakeend, Smient, Grauwe gans, Kolgans.

De belangrijke ecologische vereisten van deze soorten zijn de volgende.

1.1.1.1. Algemene ecologische vereisten van de groep 'Plas en Oever'

Een goed leefgebied 'Plas en oever' wordt omschreven als bestaande uit 75% plas en 25% oevervegetatie, met helder water met een goede waterkwaliteit, met delen met een aantal ondergedoken en drijvende watervegetaties, met een hoog voedselaanbod (jonge vis, ongewervelden, amfibieën), met voldoende oppervlakten ondiep water alsook dieper water, met een natuurlijk peilverloop met voldoende stromingsdynamiek/doorstroming en een voldoende hoog waterpeil. De oevervegetatie kan bestaan uit rietvegetatie, grazige vegetatie of een pionierskarakter hebben en bestaat voor een belangrijk deel uit eilandstructuren die essentieel zijn als broedgebied.

1.1.1.2. Specifieke ecologische vereisten van de soorten van de groep 'Plas en Oever'

De belangrijke specifieke ecologische vereisten van de soorten binnen deze groep zijn de volgende:

1.1.1.2.1. Broedvogels

Lepelaar (leefgebied): Uitgestrekte moerasgebieden met grote oppervlakten ondiep, helder water zonder veel ondergedoken waterplanten als foerageergebied. Broedgebied met broedeilanden (bijvoorbeeld takkenbossen), waar ze veilig zijn voor predatoren. Voldoende rust is een absolute voorwaarde voor broedende vogels. Een broedsucces van minstens 0,5 à 1 uitgevlogen jongen per broedpaar over 5 jaar is voldoende. Voor een toenemende populatie moet dat 1 of meer zijn.

Ijsvogel (leefgebied): Kwalitatief goed ontwikkeld leefgebied bestaat uit

- 1° natuurlijke oevers met plaatselijk steile, bij voorkeur zandige wanden
- 2° voldoende helder water
- 3° groot aanbod aan kleine vissen
- 4° geschikte foerageergebieden met visrijke waterhabitats
- 5° minimalisatie van verstoring

Roerdomp (foerageergebied): Het foerageergebied bestaat vooral uit complexen van helder open water met goede kwaliteit en een hoog voedselaanbod (jonge vis, ongewervelden, amfibieën), en overgangen naar geschikte randzones (waterriet/ondiep water/oeverplantenvegetaties).

Visdief (leefgebied): Het foerageergebied bestaat uit open, visrijk water. De visdief heeft een voorkeur voor kleine zogenoemde rondvis die hij meestal duikend bemachtigt. Voor het broeden in 'Plas en oever'-gebieden wordt voorzien in nestvlotjes of eilanden, vrij van competitieve soorten als Nijlgans. Een broedsucces van minstens 0,5 à 1 uitgevlogen jongen per broedpaar over 5 jaar is voldoende. Voor een toenemende populatie moet dat 1 of meer zijn.

Bruine kiekendief (leefgebied): Uitgestrekte rietvelden met zowel water- als inundatieriet en moerassen met dichte oevervegetatie, weinig bomen en een grote randlengte. Per broedpaar moet in de meest optimale condities van broed- en foerageergebied worden voorzien in een minimale oppervlakte van 5-10 ha rietland langs open water (LSVI-tabel) of 25 ha riet en water (Aeolus/SOVON), in de nabijheid van een kwaliteitsvol foerageergebied van minstens 100 ha (plas en oever, riet en water, rietschor, natuurweide, begraasd schor, strand en plas). Ook gebieden die vallen onder open cultuurland met voldoende ecologische infrastructuur (hieronder 'ecologische infrastructuur polder' genoemd) kunnen hoogwaardig foerageergebied zijn. Hoogwaardig foerageergebied bestaat uit vochtige weilanden met natte depressies en cultuurlanden (met voorkeur voor korenvelden) met voldoende ecologische infrastructuur polder. Daarbij gaat het om brede rietranden (3 meter breed), grasrijke niet opgaande landschapselementen (braakstroken, brede akkerranden, dijken, bermen, ruigtestroken ...) kiekendiefvriendelijke teelten (wintergranen, luzerne, koolzaad, meerjarig grasland, akkervogelpercelen ...) met een groot voedselaanbod. Intensief gebruik van pesticiden moet vermeden worden omdat dat nefast is voor het stapelvoedsel van de doelsoorten. Een broedsucces van minstens 1,9 à 3,1 uitgevlogen jongen per broedpaar over 5 jaar is voldoende. Voor een toenemende populatie moet dat 3,1 of meer zijn.

1.1.1.2.2. Doortrekkers en overwinteraars (rustgebied): voor meerdere doortrekkers en overwinteraars zijn open wateren met geen tot beperkte (menselijke) verstoring van groot belang als rustgebied: Smient, Wintertaling, Pijlstaart, Slobeend, Krakeend, Kluut, Bergeend, Kolgans en Grauwe gans.

1.1.1.2.3. Doortrekkers en overwinteraars (foerageergebied): plassen met een goede waterkwaliteit en waterplanten en met geen tot beperkte (menselijke) verstoring zijn belangrijk als foerageergebied voor Slobeend, Krakeend, Kleine Zwaan, Wintertaling, Lepelaar ...

1.1.2. Belangrijkste huidige leefgebieden 'Plas en Oever'

De belangrijkste leefgebieden 'Plas en oever' zijn vooral de 'Verrebroekse plassen', Drijdijk, Zoetwaterkreek, Brakke kreek (Doelpolder Noord), Grote en Kleine weel en Grote Geule.

1.1.3. Instandhoudingsmaatregelen te nemen binnen de huidige leefgebieden van de groep Plas en Oever

De instandhoudingsmaatregelen van de leefgebieden van de vogelsoorten van 'Plas en Oever' in functie van de hoger genoemde ecologische vereisten van deze soorten bestaan uit:

1.1.3.1. Ruimtelijke bestemming

Voorzien van een groene bestemming of geëigende ruimtelijke bestemmingsvoorschriften die toelaten om de instandhoudingsmaatregelen te nemen voor de hierboven opgelijste belangrijkste huidige leefgebieden 'Plas en Oever'.

1.1.3.2. Beheerplannen

Opmaak, actualisering en uitvoering van de natuurbeheerplannen voor de 'Belangrijkste huidige leefgebieden 'Plas en oever' (zie supra).

1.1.3.3. Concrete acties

1.1.3.3.1 Predatiemaatregelen ten voordele van alle soorten uit de groep: meer doorgedreven bescherming tegen predatoren van de belangrijkste gebieden bestaande uit:

- 1° voorkomen van te sterke verruiging rondom de plassen
- 2° verwijderen van bomenrijen rondom plassen als onderdeel van een gebiedsgericht landschapsplan
- 3° gerichte uitrastering
- 4° of bijkomende aanleg van broedeilanden en elektrische uitrastering van deze eilanden
- 5° maatregelen tegen vestiging van grote meeuwen.

1.1.3.3.2. Maatregelen tot herstel van leefgebied voor Lepelaar, foerageergebied voor Roerdomp en Visdief en rust- en foerageergebied voor doortrekkers en overwinteraars:

- 1° tegengaan van oprukkende verbossing in de belangrijkste leefgebieden van 'Plas en oever'
- 2° uitbreiding van Drijdijk door het verwijderen van opgaande vegetatie en maaiveldverlaging.

1.1.3.3.3. Verbetering van de water- en leefgebiedkwaliteit van de Grote Geule ten voordele van leefgebied voor Lepelaar, foerageergebied voor Roerdomp en Visdief en rust- en foerageergebied voor doortrekkers en overwinteraars op basis van volgende ingrepen (rekening houdend met het omliggende landbouwgebruik en de bergingsfunctie bij ongewenste overstromingen en wateroverlast bij hevige neerslag):

- 1° vermijden van overmatige nutriëntenbelasting
- 2° plaatselijk verwijderen van de sliblaag tot op de minerale bodem
- 3° visstandsbeheer om bodemwoelende vissoorten als karper en brasem tegen te gaan
- 4° introductie en bescherming van water- en oeverplanten
- 5° aanleggen van een glooiende en geleidelijke oeverlijn binnen de huidige perimeter
- 6° overeenkomsten rond natuurbeheer met aanpalende landbouwers (beperken van afspoeling en beperken van eutrofiërende invloed, ook via grondwater).

1.1.3.3.4. Inrichten van broedplaatsen voor Lepelaar: aanleg van eilanden met takkenhopen in de plassen.

1.2. Passend beheer en optimalisatiewerken ter verbetering van de kwaliteit van de leefgebieden van de soorten die behoren tot de groep 'Riet en water'

1.2.1. Soorten behorend tot de groep 'Riet en Water'

De soorten die behoren tot de groep 'Riet en Water' zijn:

- 1° Broedvogels: Bruine kiekendief (broedgebied), Blauwborst (leefgebied), Roerdomp (leefgebied), Porseleinhoen (leefgebied), Lepelaar (leefgebied), Visdief (leefgebied), IJsvogel (leefgebied)
- 2° Doortrekkende en overwinterende watervogels (rust- en foerageergebied): Waterrietzanger, Smient, Wintertaling, Pijlstaart, Slobeend, Krakeend, Kluut, Bergeend, Lepelaar, Kleine zwaan, Kolgans en Grauwe gans.

De belangrijkste ecologische vereisten van deze soorten zijn de volgende.

1.2.1.1. Algemene ecologische vereisten van de soorten van de groep 'Riet en Water'

Een goed leefgebied 'Riet en water' wordt gekenmerkt door een verhouding van ongeveer 70-75% waterriet en 25-30% plas, met helder water met een goede waterkwaliteit met een aantal ondergedoken en drijvende watervegetaties, een hoog voedselaanbod (jonge vis, ongewervelden, amfibieën), een natuurlijk waterpeilverloop met voldoende stromingsdynamiek/doorstroming en een voldoende hoog waterpeil, voldoende vegetatievariatie van het waterriet met een gevarieerde leeftijdsstructuur.

1.2.1.2. Specifieke ecologische vereisten van de soorten van de groep 'Riet en Water'

De belangrijke specifieke vereisten van de soorten binnen deze groep zijn de volgende:

1.2.1.2.1. Broedvogels

Bruine kiekendief (leefgebied): uitgestrekte rietvelden met zowel water- als inundatieriet en moerassen met dichte oevervegetatie, weinig bomen en een grote randlengte. Per broedpaar moet in de meest optimale condities van broed- en foerageergebied worden voorzien in een minimale oppervlakte van 5-10 ha rietland langs open water (LSVI-tabel) of 25 ha riet en water (Aeolus/SOVON), in de nabijheid van een kwaliteitsvol foerageergebied van minstens 100 ha (plas en oever, riet en water, rietschor, natuurweide, begraasd schor, strand en plas. Ook gebieden die vallen onder vochtige weilanden met natte depressies en open cultuurland met voldoende ecologische infrastructuur polder kunnen hoogwaardig foerageergebied zijn. Daarbij gaat het om brede rietranden (3 meter breed), grasrijke niet opgaande landschapselementen (braakstroken, brede akkerranden, dijken, berm, ruigtestroken ...)

kiekendiefvriendelijke teelten (wintergranen, luzerne, koolzaad, meerjarig grasland, akkervogelpercelen ...) met een groot voedselaanbod. Intensief gebruik van pesticiden moet vermeden worden, aangezien dat nefast is voor het stapelvoedsel van de

doelsoorten. Een broedsucces van minstens 1,9 à 3,1 uitgevlogen jongen per broedpaar over 5 jaar is voldoende. Voor een toenemende populatie moet dat 3,1 of meer zijn.

Blauwborst (leefgebied): Iets verruigde rietvelden, rietsloten en moerassen met open plekken (in functie van foerageren) en verspreide struiken (als zangpost).

Roerdomp (leefgebied): Geschikt leefgebied bestaat uit nat rietland, moerasvegetaties (> 50%) en open water (> 30%). De rietvegetaties moeten een gevarieerde leeftijdsstructuur hebben. Per broedkoppel is er nood aan minimaal 0,5 tot 2 ha overjarig riet of lisdodde met voldoende dikke kniklaag (opstapeling van oude stengels). Verlandingsvegetaties (niet enkel riet/lisdodde, maar ook ondergedoken en drijvende watervegetaties) zijn eveneens vereist. Dergelijke complexen moeten een minimale oppervlakte van 30-50 ha per broedpaar omvatten. Het open water is helder en heeft een gevarieerd visbestand met een voldoende aanbod van vis met de juiste lengte, in de zomer droogvallende amfibieënpoelen en ruigtes in de winter met voldoende knaagdieren als prooi.

Porseleinhoen (leefgebied): Het leefgebied bestaat uit een mozaïek van open water met oeverzones (RBB_ae), zeggemoerassen (RBB_mx) en natte mesofiele graslanden (RBB_hc, RBB_hu) en ruigten (RBB_hf) en randen van rietmoerassen (RBB_mr) met per broedpaar een oppervlakte van minstens 30 ha.

Lepelaar (leefgebied): Uitgestrekte moerasgebieden met grote oppervlakten ondiep, helder water zonder veel ondergedoken waterplanten. Broedgebied met rietvelden, en broedeilanden (met takkenbossen) waar ze veilig zijn voor predatoren. Voldoende rust is een absolute voorwaarde voor broedende vogels. Een broedsucces van minstens 0,5 à 1 uitgevlogen jongen per broedpaar over 5 jaar is voldoende. Voor een toenemende populatie moet dat 1 of meer zijn.

1.2.1.2.2. Doortrekkers en overwinteraars

Voor alle doelsoorten overwinteraars en doortrekkers zijn deze riet- en watergebieden belangrijk als rustgebied en of foerageergebied.

1.2.2. Belangrijkste huidige leefgebieden 'Riet en Water'

Belangrijke leefgebieden 'Riet en water' zijn vooral het Groot Rietveld, de Verrebroekse Plassen, Rietveld Kallo, Spaans Fort, Haasop, Steenlandpolder, Drijdijk en Grote Geule.

1.2.3. Instandhoudingsmaatregelen te nemen binnen de huidige leefgebieden 'Riet en Water'

Passende instandhoudingsmaatregelen van de leefgebieden van de vogelsoorten van 'Riet en Water' in functie van de hoger genoemde ecologische vereisten van deze soorten bestaan uit:

1.2.3.1. Ruimtelijke bestemming

Voorzien van een groene bestemming of geëigende ruimtelijke bestemmingsvoorschriften die toelaten om de instandhoudingsmaatregelen te nemen voor de hierboven opgelijste belangrijkste huidige leefgebieden 'Riet en water'.

1.2.3.2. Beheerplannen

opmaak en uitvoering natuurbeheerplan voor de belangrijkste huidige leefgebieden 'Riet en Water' (zie supra).

1.2.3.3. Concrete acties

1.2.3.3.1. Terugzetten verbossing en verstruweling. Via cyclisch beheer moeten verruigende, verbossende delen van rietmoerassen worden teruggezet naar het vroegere successiestadium, in casu ondiep open water en oevervegetatie zodat de broedgeschiktheid voor rietvogels toeneemt en de gevoeligheid voor predatie afneemt. Deze maatregelen zijn in de eerste plaats vereist in Groot Rietveld, Verrebroekse plassen en Haasop.

1.2.3.3.2. Tegengaan vraat riet: afvangst of bestrijding van overzomerende ganzen om jong riet toe te laten zich te vestigen.

1.2.3.3.3. Predatiebeperking: onder andere aanbrengen van elektrische rasters. Natuurlijk waterpeilbeheer in alle leefgebieden: nastreven van lagere waterstanden in de zomer (minder accumulatie organisch materiaal, snellere afbraak, betere kieming ...) en hogere waterstanden in de winter en voorjaar in alle belangrijke leefgebieden. Een dynamisch peilbeheer met fluctuaties beperkt predatie, beperkt verbossing, verhoogt het voedselaanbod (bijvoorbeeld vis), bevordert kieming van riet ...

1.2.3.3.4. Actief ecologisch visstandsbeheer:

- 1° gecompartmenteerde periodieke drooglegging (zesjaarlijks) van vijvers in functie van:
 - a. mineralisatie sliblaag
 - b. verwijdering te grote vissen
- 2° herbevolking met jonge vis (prooi viseters)
- 3° gerichte ontwikkeling van oevervegetatie in Groot Rietveld, Rietveld Kallo, Spaans Fort, Haasop, Steenlandpolder en Drijdijk.

1.2.3.3.5. Verhogen diversiteit. Aangezien de verschillende rietvogels andere vereisten hebben ten aanzien van hun leefgebied en om de gebieden maximaal robuust te maken in functie van schommelingen qua waterpeil, predatieveiligheid, is abiotische diversiteit belangrijk. Maatregelen daartoe zijn:

- 1° het plaggen van plekken met accumulatie van organisch materiaal
- 2° periodiek maaien van riet
- 3° het terugzetten van verbossende plekken naar het pioniersstadium ondiep open water
- 4° maaiveldverlaging met het oog op uitbreiding waterriet (in Groot Rietveld en Spaans Fort).

1.3. Passend beheer en optimalisatiewerken ter verbetering van de kwaliteit van de leefgebieden van de soorten die behoren tot de groep 'Rietschor'

1.3.1. Soorten behoren tot de groep

De soorten die behoren tot de groep 'Rietschor' zijn:

- 1° Broedvogels: Bruine kiekendief (leefgebied), Blauwborst (leefgebied), Kluut (foerageergebied)
- 2° Overwintersaars en doortrekkers: het intergetijdengebied vormt foerageergebied voor Kluut, Wintertaling, Pijlstaart, Lepelaar, Bergeend, Goudplevier, Smient ...

1.3.1.1. Algemene ecologische vereisten van de groep

Een goed leefgebied 'Rietschor' wordt omschreven als een gebied onderhevig aan getijdenwerking met brak of zilt water, al of niet gecontroleerd (GGG of buitendijks gebied), niet begraasd en ontwikkeld als rietvlakte met ook Heen, met slikzones aanwezig langs de rand van de kreken. Dit leefgebied kan vegetatiekundig worden beschouwd als het Europees habitatype 1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritima*).

1.3.1.2. Specifieke ecologische voorkeuren van soorten

De belangrijke specifieke ecologische vereisten van de soorten binnen deze groep zijn de volgende:

1.3.1.2.1. Broedvogels

Bruine kiekendief en Blauwborst (leefgebied): vereisten zoals beschreven onder 'Riet en Water'

1.3.1.2.2. Overwintersaars

Kluut, Wintertaling, Pijlstaart, Lepelaar, Bergeend, Goudplevier (foerageergebied overwintersaars/doortrekkers): Deze soorten foerageren in het overwinteringsseizoen of doortrekseizoen in de slikken, in geulen, op droogvallende slibrijke platen of schaars begroeide schordelen.

1.3.2. Belangrijkste huidige leefgebieden 'Rietschor'

Belangrijke leefgebieden 'Rietschor' zijn het Schor Ouden Doel, Paardenschor, Groot Buitenschor, Galgenschoor en een deel van het Ketenisseschor.

1.3.3. Instandhoudingsmaatregelen te nemen binnen de huidige leefgebieden van 'Rietschor'

Passende instandhoudingsmaatregelen van de leefgebieden van de vogelsoorten van 'Rietschor' in functie van de hoger genoemde ecologische vereisten van deze soorten bestaan uit:

1.3.3.1. Ruimtelijke bestemming

Voorzien van een groene bestemming of geëigende ruimtelijke bestemmingsvoorschriften die toelaten om de instandhoudingsmaatregelen te nemen voor de hierboven opgelijste belangrijkste huidige leefgebieden 'Rietschor'.

1.3.3.2. Beheerplannen

Opmaak en uitvoering van een natuurbeheerplan voor de 'Belangrijkste huidige leefgebieden 'Rietschor' (zie supra).

1.4. Passend beheer en optimalisatiewerken ter verbetering van de kwaliteit van de leefgebieden van de soorten die behoren tot de groep 'Natuurweide zoet/zilt'

1.4.1. Soorten behorend tot de groep 'Natuurweide zoet/zilt'

De soorten die behoren tot de groep 'Natuurweide zoet/zilt' zijn:

- 1° Broedvogels: Bruine kiekendief (foerageergebied), Kluut (zilt weiland broedgebied), steltkluut (leefgebied)
- 2° Overwinteraars en doortrekkers (foerageergebied): Slobeend, Smient, Pijlstaart, Kleine zwaan, Kemphaan, Goudplevier, Grauwe gans, Kolgans
- 3° Vaatplanten: Groenknolorchis (zoete natuurweide), Kruidend Moerasscherm.

1.4.1.1. Algemene ecologische vereisten van de groep

Een goed leefgebied 'natuurweide' wordt gekenmerkt door natte en extensief beheerde graslanden, waar optimaal de watertafel in het broedseizoen slechts 25 cm beneden het maaiveld staat. De vegetatie van een zoete natuurweide kan omschreven worden als een goed ontwikkeld Zilverschoongrasland, een zilt grasland met typische kensoorten als Zilte greppelrus, Schorrenzoutgras en Blauw kweldergras. Dit leefgebied kan vegetatiekundig worden beschouwd als het Europees habitatype 1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritima*), subtype binnendijkse zilte vegetaties. Een goed waterpeilbeheer moet de beste omstandigheden garanderen voor de ontwikkeling van een gevarieerde zilte vegetatie en zorgt ervoor dat de aanwezige zilte kwel voldoende tot uiting kan komen in de vegetatiesamenstelling. Hierbij zijn ook een goed ontwikkelde horizontale structuur en voldoende microreliëf door middel van krekens en laantjes van belang.

1.4.1.2. Specifieke ecologische vereisten van de soorten van de groep 'Natuurweide zoet/zilt'

De belangrijke specifieke ecologische vereisten van de soorten binnen deze groep zijn de volgende:

1.4.1.2.1. Broedvogels

Steltkluut: Per broedpaar minstens 3 ha zilt of 10 ha zoet grasland gelegen in een open gebied, in combinatie met ondiepe plassen met brede slikranden of kale eilandjes en verspreide, relatief lage vegetatie. De plassen hebben een aandeel van minstens 50% ondiep water tussen 2 en 20 cm met een stabiel waterpeil tijdens het broedseizoen (< 2 cm schommelingen). Rond de broedplaats is er weinig of geen menselijke verstoring en predatie wordt onder controle gehouden.

Kluut (leefgebied): De Kluut nestelt op kale of schaars begroeide terreinen. De foerageergebieden en slaappleatsen bevinden zich in de buurt van het nest en bestaan uit ondiepe wateren (2-15 cm) met een zachte slibrijke bodem en een stabiel waterpeil (fluctuaties < 2 cm tijdens het broedseizoen). Deze zijn ook buiten de broedtijd belangrijk als foerageer- en rustgebied. Per broedpaar minstens 3 ha zilt of 10 ha zoet grasland gelegen in een open gebied, in combinatie met ondiepe plassen met brede slikranden of kale eilandjes en verspreide, relatief lage vegetatie. De gebieden zijn open met een ononderbroken zicht (\geq 200 m) en met vegetatiebedekking < 10% en de rest kaal tijdens het broedseizoen. Rond de broedplaats is er weinig of geen menselijke verstoring en predatie wordt onder controle gehouden. Een broedsucces van minstens 0,5 à 1 uitgevlogen jongen per broedpaar over 5 jaar is voldoende. Voor een toenemende populatie moet dat 1 of meer zijn.

Bruine kiekendief (foerageergebied): Vochtige weilanden met een groot voedselaanbod en met voldoende elementen zoals natte depressies, brede rietkragen (> 3 meter breed), niet opgaande ruigtes ... kunnen hoogwaardig foerageergebied zijn voor Bruine kiekendief.

1.4.1.2.2. Overwinteraars en doortrekkers

Kolgans & Grauwe gans: Vooral in cultuurgraslanden door de hogere biomassa-productie, maar Grauwe gans zoekt ook ruigere graslanden met vezelige grassoorten en kruiden op.

Smient: Smienten foerageren vooral later in het seizoen op natte graslanden. De smient heeft een voorkeur voor eiwitrijke en goed verteerbare grassoorten (of jonge scheuten), die hij bij graag zoekt op vochtige of deels geïnundeerde graslanden.

Goudplevier: Graslanden met korte grazige vegetatie met voorkeur voor oude graslanden op kleigronden en op klei-op-veen.

Kemphaan: Voorkeur voor vochtige, liefst licht bemeste graslandpercelen met korte en een wat kruidachtige vegetatie.

Pijlstaart: Geïnundeerde of vochtige graslanden met voorkeur voor gebieden met dynamiek (door getij of peilfluctuaties).

Groenknolorchis: Op gerijpte spuitvelden die qua kenmerken overeenkomen met vochtige duinvalleien (habitattype 2190). De standplaats is het hele jaar door zeer nat en

staat onder invloed van baserijk grondwater. De soort komt meestal voor in pionierssituaties met geringe bodembedekking.

Kruipend Moerasscherm: Kruipend Moerasscherm vraagt een behoorlijk natte standplaats. Winteroverstromingen met zoet water en schommelende grondwaterstanden zijn geen probleem, (langdurige) zomeroverstromingen wel. Kruipend Moerasscherm is gevoelig voor competitie met andere soorten. Het is een soort die ten aanzien van nutriënten vrij indifferent is, met een brede range wat stikstof betreft. Dat betekent dat Kruipend Moerasscherm in vrij voedselrijke situaties voorkomt, samen met veel competitievere plantensoorten. Om te kunnen overleven is er dus een specifiek beheer nodig dat voorziet in een korte grasmat zoals bijvoorbeeld bij paardenbegrazing. Ook ganzenbegrazing is gunstig.

1.4.2. Belangrijkste huidige leefgebieden 'Natuurweide zoet/zilt'

De belangrijkste leefgebieden 'Natuurweide zoet/zilt' zijn Putten West, Putten Weiden en Doelpolder Noord. Op voorwaarde van het terugdringen van verbossing en eventueel egaliseren in functie van later mechanisch beheer kan ook een belangrijke oppervlakte binnen Verrebroekse plassen hersteld worden in interessante graslanden in functie van foerageergebied Bruine kiekendief. De gerijpte spuitvlakte 'Groenknolorchissite' ontwikkelt zich tot een vochtig duingrasland. Voor het Kruipend Moerasscherm zijn de zuidelijk flankerende weilanden van de Grote Geule momenteel van groot belang.

1.4.3. Instandhoudingsmaatregelen te nemen binnen de huidige leefgebieden van 'Natuurweide zoet/zilt'

Passende instandhoudingsmaatregelen van de leefgebieden van de doelsoorten van 'Natuurweide zoet/zilt' in functie van de hoger genoemde ecologische vereisten van deze soorten bestaan uit:

1.4.3.1. Ruimtelijke bestemming

Voorzien van een groene bestemming of geëigende ruimtelijke bestemmingsvoorschriften die toelaten om de instandhoudingsmaatregelen te nemen voor de hierboven opgelijste belangrijkste huidige leefgebieden 'Natuurweide zoet/zilt'

1.4.3.2. Beheerplannen

Opmaak en uitvoering van een natuurbeheerplan voor de 'Belangrijkste huidige leefgebieden 'Zoete en zilte weiden' (zie supra).

1.4.3.3. Concrete acties

1.4.3.3.1. Inperken van rietuitbreiding: in eerste instantie in Putten Weiden, maar bij uitbreiding ook in de andere weidevogelgebieden Putten West en Doelpolder Noord, waar dergelijke successie zonder beheer vanuit de krekens en poldergrachtrestanten te verwachten is.

1.4.3.3.2. Tegengaan van predatie: vooral van belang voor Doelpolder Noord en Putten West (al deels uitgerasterd). Maatregelen bestaan uit het kappen van bomen en verwijderen van ruigte rond weidegebieden als onderdeel van een gebiedsgericht landschapsplan, de afbraak van leegstaande gebouwen/schuren, de bestrijding van zwerfkatten en/of de gerichte uitrastering van de weidegebieden.

1.4.3.3.3. Concretiseren en uitvoeren van de volgende acties voor het gebied De Putten om dit gebied voor zilte graslanden (habitat), als broedgebied voor Kluut en Steltkluut en als foerageergebied voor de genoemde overwinteraars/doortrekkers te versterken gerangschikt van kortetermijnrepen naar langetermijnrepen:

- 1° bouw van een uitwateringsconstructie met pompgemaal dat het zoetwateroverschot (hemelwater en gestegen kweldruk vanuit havengebied) uit het gebied evacueert waardoor de invloed van zoute kwel opnieuw stijgt
- 2° het verwijderen van boomopslag (voornamelijk opslag van Schietwilg)
- 3° verwijderen van de drempel langs de afwateringsgracht met het oog op het uitbreiden van de oppervlakte zilte vegetaties
- 4° verhogen van de toegankelijkheid voor grazende runderen waardoor het gebied (opnieuw beter) begraasd kan worden
- 5° ondiepe afgraving van een ca 12 ha grote monotone zone volgens golfribbelpatroon
- 6° gerichte uitrastering tegen grondpredatoren.

1.4.3.3.4. Concretisering van de acties voor het gebied Verrebroekse plassen om dit gebied als broedgebied voor Kluut en Steltkluut, en als foerageergebied voor de genoemde overwinteraars/doortrekkers te versterken:

- 1° ontbossen en waar nodig egaliseren (om later mechanisch beheer mogelijk te maken) van 2 randzones van de Verrebroekse plassen, samen ca. 40 ha: een zone ten westen en ten zuiden van de grote plas én een zone ten oosten van het rietveld, in casu langs de Haandorpweg.
- 2° gericht uitrasteren tegen grondpredatoren.

1.4.3.3.5. Doelpolder Noord: om dit gebied als broedgebied voor Kluut en foerageergebied voor de genoemde overwinteraars/doortrekkers te versterken:

- 1° het kappen/maaïen van de Schietwilgenopslag langs de Sigmadijk ter hoogte van Schor Ouden doel
- 2° het plaatsen van een afsluiting tegen grondpredatoren.

1.4.3.3.6. In de Haasop komen enkele habitatvlekken voor die vergelijkbaar zijn met het habitattypen 'Vochtige duinvalleien (EU-code: 2190)' met kensoorten als Groenknolorchis, Zomerbitterling en Moeraswespenorchis.

- 1° Het beheer moet gericht zijn op het robuuster maken van de populatie van Groenknolorchis. Voor het behoud is het nodig om verstruweling of verbossing tegen te gaan, al dan niet gecombineerd met het afplaggen van de humusrijke bodemhorizont.

- 2° De realisatie van gunstige hydrologische condities (meest bepalende sleutelfactor) met jaarrond hoge grondwaterstanden van baserijk water. Bij verdroging kunnen nieuwe condities die overeenkomen met duinvalleien gecreëerd worden door afgraving.
- 3° Een actief maai- of begrazingsbeheer van de vochtige duinvalleien is noodzakelijk.
- 4° Met het oog op het beperken van het risico op het lokaal uitsterven van de Groenknolorchis bij een onverwachte gebeurtenis, wordt de ontwikkeling van één of meerdere nieuwe standplaatsen (hydrologisch onafhankelijk zijn van de huidige standplaats) vooropgesteld binnen de Ecologische infrastructuur haven van de Antwerpse Haven.
- 5° Ruimtelijke herbestemming tot een natuurbestemming van de Groenknolorchissite in de Haasop en/of de opname van deze site in de permanente Ecologische infrastructuur haven van het Antwerps zeehavengebied.
- 6° Opmaak en uitvoering van een natuurbeheerplan Haasop (met inbegrip van de Groenknolorchissite).
- 7° Opnemen van Groenknolorchis in een nieuwe soortenbeschermingsprogramma Antwerpse haven.

1.4.3.3.7. De 2 standplaatsen van Kruiwend Moerasscherm moeten worden geoptimaliseerd door de watertafel langs de Grote Geule op te trekken, een passend beheer uit te voeren dat het juiste lichtklimaat voorziet en gericht is op een korte gazonvegetatie door middel van paardenbegrazing.

1.5. Passend beheer en optimalisatiewerken ter verbetering van de kwaliteit van de leefgebieden van de soorten die behoren tot de groep 'Begraasd schor'

1.5.1. Soorten behorend tot de groep 'Begraasd schor'

1° Broedvogels: Bruine kiekendief (leefgebied), Blauwborst (leefgebied), Lepelaar (foerageergebied), Kluut (leefgebied), Steltkluut (foerageergebied), Strandplevier (leefgebied)

2° Doortrekkende en overwinterende watervogels: Wintertaling, Bergeend, Lepelaar, Pijlstaart, Krakeend, Kluut, Grauwe gans, Blauwe kiekendief, Kokmeeuw

1.5.1.1. Algemene ecologische vereisten van de groep

Een goed leefgebied 'Begraasd schor' wordt omschreven als een open gebied onderhevig aan getijdenwerking met brak of zilt water, al of niet gecontroleerd (GGG of buitendijks gebied), begraasd en ontwikkeld als buitendijks zilt grasland met vegetaties van het verbond van Gewoon kweldergras, het verbond van Stomp kweldergras en het verbond van Engels gras, slikzones aanwezig langs de rand van de kreken. Dit leefgebied kan vegetatiekundig worden beschouwd als het Europees habitatype 1330 Atlantische schorren (*Glauco- Puccinellietalia maritima*).

1.5.1.2. Specifieke ecologische vereisten van de soorten van de groep 'Begraasd schor'

De belangrijkste specifieke ecologische vereisten van de soorten binnen deze groep zijn de volgende:

1.5.1.2.1. Broedvogels

Kluut (leefgebied)

De kluut nestelt op kale of schaars begroeide delen van de begraasde schorren, strandvlakten, zandplaten, oevers van krekken, en delen van getijdengebieden, tot 30 cm boven waterpeil. De foerageergebieden (vlakbij de broedplaatsen) en slaapplaatsen van de kluten bestaan uit ondiepe wateren (2-15 cm) met een zachte slibrijke bodem en een stabiel waterpeil (fluctuaties < 2 cm tijdens het broedseizoen), veel lage eilandjes of slikranden. Per broedpaar is er minstens 1 ha begraasd schor nodig. De gebieden zijn open met een ononderbroken zicht (≥ 200 m) en met vegetatiebedekking < 10% en de rest kaal tijdens het broedseizoen. Deze leefgebieden komen voor in combinatie met het leefgebied 'Slikken met eilanden'. Rond de broedplaats is er weinig of geen menselijke verstoring en predatie wordt onder controle gehouden. Een broedsucces van minstens 0,5 à 1 uitgevlogen jongen per broedpaar over 5 jaar is voldoende. Voor een toenemende populatie moet dat 1 of meer zijn.

Steltkluut (foerageergebied)

De steltkluut foerageert in ondiepe plassen met brede slikranden of kale eilandjes en verspreide, relatief lage vegetatie (Zeekraal, Slijkgras, russen, hoog gras ...) binnen open gebieden. Rond de broedplaats is er weinig of geen menselijke verstoring en predatie wordt onder controle gehouden.

1.5.1.2.2. Overwinteraars en doortrekkers

Wintertaling, Bergeend, Kluut, Grauwe gans, Blauwe kiekendief

(overwinteraars/doortrekkers) foerageren in het overwinteringsseizoen of doortrekseizoen in de slikken, in geulen, op droogvallende slibrijke platen of schaars/laag begroeide schordelen.

1.5.2. Belangrijkste huidige leefgebieden

De belangrijkste leefgebieden 'Begraasd schor' vormen momenteel een deel van het Schor Ouden Doel.

1.5.3. Instandhoudingsmaatregelen te nemen binnen de huidige leefgebieden 'Begraasd schor'

1.5.3.1. Ruimtelijke bestemming

Voorzien van een groene bestemming of geëigende ruimtelijke bestemmingsvoorschriften die toelaten om de instandhoudingsmaatregelen te nemen voor de hierboven opgelijste belangrijkste huidige leefgebieden 'Begraasd schor'.

1.5.3.2. Beheerplannen

Uitvoeren bestaand beheerplan Schor Ouden Doel.

1.5.3.3. Concrete acties

Begrazing van de hogere schordelen.

1.6. Passend beheer en optimalisatiewerken ter verbetering van de kwaliteit van de leefgebieden van de soorten die behoren tot de groep Surrogaatkust

1.6.1. Soorten behorend tot de groep 'Surrogaatkust'

1° Broedvogels: Strandplevier (leefgebied), Zwartkopmeeuw (leefgebied), Kluut (leefgebied)

2° Doortrekkende en overwinterende watervogels: Bergeend, Kluut

3° Vaatplanten: Groenknolorchis.

1.6.1.1. Algemene ecologische vereisten van de groep

Een goed leefgebied 'Surrogaatkust' wordt gekenmerkt door jonge Surrogaatkust (als surrogaathabitat), grote plassen met slikvlakten. De broedlocaties zijn ideaaltypisch zandig kaal terrein (geen of korte begroeiing) of grasland. Ze zijn gelegen in een open landschappelijke context die moeilijk bereikbaar is voor predatoren.

Het leefgebied 'surrogaatkust' bevat enkel kenmerken van pionierssituaties. Dit impliceert niet alleen de afwezigheid van overjarige opgaande vegetaties (bijvoorbeeld riet, lisdodde, heen, zeeaster, wilgen ...) maar ook een ruim percentage kale bodem vanaf de waterlijn tot ver op het landhabitat. Waar dit niet gerealiseerd kan worden door een dynamisch peilbeheer moet jaarlijks, ruim voor het broedseizoen, gemaaid (en afgevoerd) of zelfs geplagd worden. Suppletie met zand of schelpengruis kan na verloop van jaren aangewezen zijn om het pionierskarakter bestendig te garanderen. Een alternatief is het grondig omkeren en egaliseren van de bodem.

De natuurlijke habitats die 'surrogaatkust' moeten vervangen zijn de buitendijkse slikken die overgaan in jong schor of recent gesedimenteerde delen die net boven een gemiddeld springtij liggen. Door de dynamiek van het getij blijven deze zones vrij van weelderige vegetatie. Beheer en/of (her)inrichting kunnen deze zones een langer leven laten leiden. Dat komt overeen met een gradiënt of mozaïek van habitattypen 1310: Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten, habitattypen 1320: Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritima*) en habitattypen 1330: Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritima*). Binnendijks komen soortgelijke habitats voor die gerekend worden tot het 'subtype met binnendijkse zilte vegetaties' van habitattypen 1330. Deze kunnen aanwezig zijn binnen een GGG net zoals binnen zogenaamde 'inlagen' waar 's winters hogere waterstanden in combinatie met bij voorkeur zilt water dit habitat kunnen opleveren. Kwelgebonden binnendijkse (zilte) graslanden met voldoende hoge begrazingsdruk en voldoende slik in

de vorm van laantjes en depressies komen ook in aanmerking. Bij alle genoemde habitats is voor de beoogde broedvogels de aanwezigheid van eilanden van primordiaal belang. Waar die niet aanwezig zijn, kan eventueel door (elektrische) uitrastering de predatiedruk verminderd worden.

1.6.1.2. Specifieke ecologische vereisten van de soorten van de groep 'Surrogaatkust'

Strandplevier (leefgebied)

De Strandplevier broedt op de kale bodem (< 10% bedekking) van strandvlaktes, primaire duintjes, schelpenrijke, hoger gelegen delen van schorren en kwelders en ook op zandig kaal terrein zoals spuitvelden. Meestal is hij te vinden nabij zout of brak water, maar spuitvelden in het binnenland zijn ook geschikt als de bodem zout genoeg is en/of de plantengroei schaars. Oneffen terreinen en geheel onbeschutte stranden worden gemeden. De voorkeur gaat naar gebieden waar voldoende natuurlijke dynamiek aanwezig is. Op trek komt de soort in gelijkaardige biotopen voor.

Zwartkopmeeuw (leefgebied)

Broedgebied binnen 'Surrogaatkust' bestaat uit opgespoten terreinen met schaarse begroeiing, broedeilanden met zandig materiaal, steeds in de buurt van water en afgeschermd van grondpredatoren. Een broedsucces van minstens 1 à 1,5 uitgevlogen jongen per broedpaar over 5 jaar is voldoende. Voor een toenemende populatie moet dat 1,5 of meer zijn.

Kluut (leefgebied)

De Kluut nestelt op Surrogaatkust die de kenmerken heeft van kale of schaars begroeide delen van begraasde schorren, strandvlakten, zandplaten, oevers van kreken, en delen van getijdengebieden, en slikken met eilanden tot 30 cm boven waterpeil. De foerageergebieden (vlakbij de broedplaatsen) en slaapplaatsen bestaan uit ondiepe wateren (2-15 cm) met een zachte slibrijke bodem en een stabiel waterpeil (fluctuaties < 2 cm tijdens het broedseizoen), veel lage eilandjes of slikranden. Per broedpaar is er bij Surrogaatkust die overeenkomt met begraasde schorren minstens 1 ha nodig, bij Surrogaatkust die overeenkomt met zoet grasland minstens 10 ha. De gebieden zijn open met een ononderbroken zicht (\geq 200 m), en met vegetatiebedekking < 10% en de rest kaal tijdens het broedseizoen. Rond de broedplaats is er weinig of geen menselijke verstoring en predatie wordt onder controle gehouden. Een broedsucces van minstens 0,5 à 1 uitgevlogen jongen per broedpaar over 5 jaar is voldoende. Voor een toenemende populatie moet dat 1 of meer zijn.

Bergeend, Kluut, Kokmeeuw ... (overwintersaars/doortrekkers): Foerageren in het overwinteringsseizoen of doortrekseizoen op de overgangen van de opgespoten stukken naar ondiepe waterpartijen en plas-dras zones.

1.6.2. Belangrijkste huidige leefgebieden van 'Surrogaatkust' (

De belangrijke leefgebieden 'Surrogaatkust' zijn de opgespoten terreinen zoals Doeldok, C59, MIDAS en de Vlake van Zwijndrecht.

1.6.3. Instandhoudingsmaatregelen te nemen binnen de huidige leefgebieden van 'Surrogaatkust'

- 1.6.3.1. verbeteren van de kwaliteit van het broedgebied van/voor Kluut door het creëren van gunstige uitgangssituaties voor pioniersvegetatie op broedeilanden en deze door dynamisch beheer instandhouden;
- 1.6.3.2. tegengaan verbossing C59 en Doeldok
- 1.6.3.3. kaal maken en/of kort zetten van eilanden en het omliggende gebied in Prosperpolder Noord en Vlake van Zwijndrecht en MIDAS
- 1.6.3.4. maatregelen tegen vestiging grote meeuwen.

1.7. Passend beheer en optimalisatiewerken ter verbetering van de kwaliteit van de leefgebieden van de soorten die behoren tot de groep 'Slikken met eilanden'

1.7.1. Soorten behorend tot de groep 'Slikken met eilanden'

1° Broedvogels: Lepelaar (foerageergebied), Kluut (leefgebied), Visdief (leefgebied), Strandplevier (leefgebied)

2° Doortrekkende en overwinterende watervogels: Bergeend, Lepelaar, Pijlstaart, Krakeend, Kluut, Kokmeeuw.

1.7.1.1. Algemene ecologische vereisten van de groep

Slikken met veel lage eilandjes (tot 30 cm boven waterhoogte) en slikranden. Ze hebben een hoog aandeel ondiep water (2-15 cm) met een zachte, kleiige, slibrijke bodem. De eilanden hebben kenmerken van zandige strandvlaktes, primaire duintjes en schelpenrijke, hoger gelegen delen van schorren en kwelders. Ze zijn gelegen in een open landschappelijke context die de bereikbaarheid voor grondpredatoren bemoeilijkt. Idealiter is binnen het gebied de volledige gradiënt van ondiep water naar slik tot hoog schor aanwezig.

1.7.1.2. Specifieke ecologische vereisten van de soorten van de groep 'Slikken met eilanden'

1.7.1.2.1. Broedvogels

Lepelaar (foerageergebied)

Grote, ondiepe waters, liefst met enige invloed van getij of zwakke stroming en brede, ondiepe, geulen. Voldoende rust is een absolute voorwaarde. Rond de broedplaats is er weinig of geen menselijke verstoring en predatie wordt onder controle gehouden.

Kluut (leefgebied)

De kluut nestelt op de eilandjes en op kale of schaars begroeide delen van de langsliggende begraasde schorren, strandvlakten, zandplaten of oevers van kreken (tot 30 cm boven waterpeil). De foerageergebieden (vlakbij de broedplaatsen) en slaapplekken van de kluten bestaan uit ondiepe wateren (> 50% 2-15 cm) met een zachte slibrijke bodem en een stabiel waterpeil (fluctuaties < 2 cm tijdens het

broedseizoen), veel lage eilandjes of slikranden. Per broedpaar is er minstens 1 ha begraasd schor/broedeiland nodig. De gebieden zijn open met een ononderbroken zicht (≥ 200 m) en met vegetatiebedekking $< 10\%$ en de rest kaal tijdens het broedseizoen. Deze leefgebieden komen voor in combinatie met het leefgebied 'Begraasd schor'. Rond de broedplaats is er weinig of geen menselijke verstoring en predatie wordt onder controle gehouden. Een broedsucces van minstens 0,5 à 1 uitgevlogen jongen per broedpaar over 5 jaar is voldoende. Voor een toenemende populatie moet dat 1 of meer zijn.

Visdief (leefgebied)

Nestplaats op stranden, duinen of lage, aflopende eilanden met spaarzame vegetatie en maximale bescherming tegen overspoeling, aflopend tot maximaal 30 cm boven waterpeil. Foerageergebied met groot en gevarieerd aanbod van prooidieren (bijvoorbeeld rondvissen < 15 cm) zoals Sprot en Zandspiering. Een broedsucces van minstens 0,5 à 1 uitgevlogen jongen per broedpaar over 5 jaar is voldoende. Voor een toenemende populatie moet dat 1 of meer zijn.

Strandplevier (leefgebied)

De Strandplevier broedt op de kale bodem ($< 10\%$ bedekking) van strandvlaktes, primaire duintjes, schelpenrijke, hoger gelegen delen van schorren en kwelders en ook op zandig kaal terrein, nabij ondiep zout of brak water. Oneffen terreinen en geheel onbeschutte stranden worden gemeden. De voorkeur gaat naar gebieden waar voldoende natuurlijke dynamiek aanwezig is. Op trek komt de soort in gelijkaardige biotopen voor.

1.7.1.2. Overwinteraars en doortrekkers

Bergeend, Lepelaar, Pijlstaart, Krakeend, Kluut, Kokmeeuw

Foerageren in het overwinteringsseizoen of doortrekseizoen op de slikken en de ondiepe waterpartijen. De eilanden dienen als hoogwatervluchtplaatsen of slaappleatsen.

1.7.2. Belangrijkste huidige leefgebieden van 'Slikken met eilanden'

De belangrijkste leefgebieden 'Slikken met eilanden' betreffen de broedeilanden binnen Prosperpolder Noord en de lagere zones van Paardenschor. Binnen Prosperpolder Noord zal er na de finale inrichting en het wegnemen van de Schelde-dijk een natuurlijke dynamiek ontstaan waardoor er in dit gebied naar schatting 40 ha broedgebied voor Kluut aanwezig zal blijven. De 30 ha van de huidige 70 ha die daar in afwachting van de finale herinrichting tijdelijk zijn ingericht, kunnen op termijn worden opgevangen binnen de contouren van PPZ Fase I en behoeven geen extra bijkomende ruimteclaim elders.

1.7.3. Instandhoudingsmaatregelen te nemen binnen de huidige leefgebieden van 'Slikken met eilanden'

1.7.3.1. Uitvoeren van het bestaande beheerplan van Paardenschor.

1.7.3.2. Maatregelen tegen vestiging van grote meeuwen

1.8. Passend beheer en optimalisatiewerken ter verbetering van de kwaliteit van de leefgebieden van de soorten die behoren tot de groep 'Polders'

1.8.1. De soorten die behoren tot de groep 'Polders' zijn:

1° Broedvogels: Blauwborst (leefgebied), Bruine kiekendief (foerageergebied)

2° Doortrekkende en overwinterende watervogels: Goudplevier, Grauwe gans, Smient, Kolgans

1.8.1.1. Algemene ecologische vereisten van de groep 'Polders'

Voor de instandhouding van deze soorten is voldoende kwalitatieve open ruimte nodig. Kwaliteitsvolle polders voor deze soorten bestaan uit een mix van akkers, graslanden, ecologisch beheerde dijken, poldergrachten en kreken met voldoende ruimte voor rietkragen en met een goede waterkwaliteit, jaarrond voldoende voedselaanbod en rust en slechts een beperkt aandeel aan ongunstig landgebruik zoals laagstamboomgaarden, bebouwing, hoogspanning, bomen ...

1.8.1.2. Specifieke ecologische vereisten van de soorten van de groep 'Polders'

1.8.1.2.1. Broedvogels

Blauwborst (leefgebied)

Naast het optimale leefgebied in moerasgebieden heeft Blauwborst ook territoria in brede, natte ruigtes langs sloten en brede, vochtige bermen met ruige vegetatie. Het gaat dan om vochtige tot natte graslanden met veel brede (> 2 meter) rietkragen van minstens 20-50 meter lang per broedpaar.

Bruine kiekendief (foerageergebied)

Hoogwaardig foerageergebied bestaat uit vochtige weilanden met natte depressies en cultuurlanden (met voorkeur voor korenvelden) met voldoende 'ecologische infrastructuur polder'. Daarbij gaat het om brede rietranden (3 meter breed), grasrijke niet-opgaande landschapselementen (braakstroken, brede akkerranden, dijken, bermen, ruigtestroken ...) kiekendiefvriendelijke teelten (wintergranen, luzerne, koolzaad, meerjarig grasland, akkervogelpercelen ...) met een groot voedselaanbod. Intensief gebruik van pesticiden moet vermeden worden, aangezien dat nefast is voor het stapelvoedsel van de doelsoorten.

1.8.1.2.2. Overwinteraars en doortrekkers: Goudplevier, Grauwe gans, Smient, Kolgans

Foerageren in het overwinteringsseizoen of doortrekseizoen op de akkers en graslanden.

1.8.2. Belangrijkste huidige leefgebieden van 'Polders'

Belangrijke leefgebieden 'polders' zijn Prosperpolder, Doelpolder, Nieuw-Arenbergpolder, Oud-Arenbergpolder, Koning Kieldrecht polder en Melsele polder.

1.8.3. Instandhoudingsmaatregelen te nemen binnen de huidige leefgebieden van 'Polders'

1.8.3.1. Opmaak van een (grensoverschrijdende) beheervisie voor de polders (buitenschil van het grenspark Groot Saeftinghe)

1.8.3.2. Verwijderen van opgaande elementen en bomen in de polders rondom en nabij leefgebieden van grondbroeders (natuurweide, riet en water ...) als predatorwerende maatregel en als onderdeel van een gebiedsgericht landschapsplan

1.8.3.3. vermijden van verdichting van het landschap bijvoorbeeld ten gevolge van bomenrijen waardoor de geschiktheid als jachtgebied voor Bruine kiekendief verdwijnt.

1.8.3.4. Verbeteren van foerageermogelijkheden voor Bruine kiekendief in de onmiddellijke nabijheid van de broedgebieden door vlakdekkende kiekendiefvriendelijke teelten (al dan niet via beheerovereenkomst) en lijnvormige grazige of ruige maar alleszins niet-opgaande KLE's (met inbegrip van rietkragen in poldergrachten en bloemrijke dijken) bijvoorbeeld door de inzet van de instrumenten dienstenvergoedingen of grondenbank in het kader van het decreet landinrichting (zie foerageergebied deel 'polders').

1.8.3.5. Passend beheer van percelen 'ecologisch waardevolle polder'.

1.9. Beheer van (braakliggende) haventerreinen

Een aantal braakliggende haventerreinen zijn belangrijk als foerageergebied voor Bruine kiekendief of voor andere relevante natuurwaarden. Door middel van een gepast beheer in het kader van de 'ecologische infrastructuur haven' in de haven kunnen deze terreinen een belangrijk ondersteunend netwerk vormen als foerageergebied voor Bruine kiekendief maar daarnaast ook, kortstondig en afhankelijk van ontwikkelingsstadium, voor watervogels en koloniebroeders.

1.9.1. Instandhoudingsmaatregelen te nemen binnen deze (braakliggende) haventerreinen

1.9.1.1. afbakening van de permanente onderdelen van het netwerk van de 'ecologische infrastructuur haven' in het Antwerps Zeehavengebied en het beheren van 5 % van het havengebied als 'ecologische infrastructuur haven' (conform het richtinggevend deel van het geldende Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, waarbij een streefoppervlakte van 5% van het havengebied wordt beheerd als ecologische infrastructuur).

1.9.1.2. voorzien van een ondersteunend netwerk in het kader van een nieuw gebiedsgericht soortenbeschermingsprogramma voor de haven van Antwerpen

1.9.1.3. opmaak en uitvoering van een natuurbeheerplan Steenlandpolder en het deel van de R2-vlakte dat al een natuurinrichting heeft ondergaan.

Prioritaire inspanning 2. Het realiseren van instandhoudingsmaatregelen voor Europees te beschermen habitats

2.1. Estuariene habitats

De belangrijkste instandhoudingsmaatregel voor de estuariene habitats ligt in een goede bescherming van het bestaande areaal en de tijdige uitbreiding ervan in kader van het Geactualiseerde Sigmplan. In Prosperpolder Noord, het Vlaams deel van de Hedwigepolder, de Brakke Kreek en in Doelpolder Noord en Doelpolder Midden moet er in het kader van het Geactualiseerde Sigmplan bovenop de 33 ha aanwezige estuarien habitat extra 460 ha slikken en schorren in een aaneengesloten complex worden gerealiseerd in functie van de Europese habitattypes 1310, 1320 en 1330. Die maatregel is ook noodzakelijk voor het verbeteren van ecosysteemp parameters als een goede chemische waterkwaliteit met hoge zuurstofconcentraties die in het estuarium niet lager zijn dan 5 mg/l in zomer en 6 mg/l in winter, demping van de getijamplitude en -energie, de sedimenthuishouding van de Zeeschelde enzoverder.

Onder Estuaria (1130) wordt verstaan het benedenstrooms gedeelte van een rivier dat onder invloed staat van de getijdenwerking van de zee. In tegenstelling tot zeearmen en lagunen is er in estuaria een constante doorvoer van zoet rivierwater. Het estuarium strekt zich landinwaarts uit tot waar het getij meetbaar is. Typisch voor estuaria zijn de uitgesproken getijdendynamiek en de aanwezigheid van overgangen die op elke plaats in het estuarium bepalen welke levensgemeenschappen er zich ontwikkelen. Volgens de longitudinale gradiënt worden meestal drie zones onderscheiden: (a) het beneden-estuarium in open verbinding met de zee waar het water zout tot brak is, (b) het midden-estuarium waar zout en zoet water zich tot brak water vermengen en (c) het bovenestuarium of zoetwatergetijdengebied. In dwarsdoorsnede strekt een estuarium zich uit tussen de springvloedlijn op beide oevers. Subtidaal (permanent onder water) ontstaan kleine en grotere geulen met onderwatergemeenschappen. Intertidaal (bij eb droogvallend) vormen zich langs de randen van het estuarium, tussen de laag- en hoogwaterlijn, slikken met benthische algenvegetaties (kiezelwieren en nopjeswieren). Tussen de hoogwater- en de springvloedlijn ontwikkelen zich schorren, die met hogere planten zijn begroeid. In sommige andere definities stopt het estuarium aan de grens van de zoutinvloed en de gemiddelde hoogwaterlijn. In Vlaanderen worden evenwel de hoger vernoemde getijdengrens en de springvloedlijn als grens genomen voor de afbakening van estuaria, zodat ook de binnen Europa zeer zeldzame zoetwatergetijdengrens van de Zeeschelde tot het habitatype gerekend wordt.

De uitbreiding van de oppervlakte zal op twee manieren gebeuren.

2.1.1. Inrichting van estuariene natuurontwikkelingsgebieden door ontpoldering (Vlaamse Hedwigepolder, Prosperpolder Noord)

De bestaande rivierdijk moet een eind landinwaarts worden verschoven, zodat het buitendijks gebied onder de dagelijkse invloed van het getij komt. Er is in dit geval geen scheiding tussen rivier en overstromingsgebied. Het gedeelte van de vroegere buitendijk

die wordt afgegraven, moet breed zijn, zodat er voldoende water kan binnen- en buitenstromen om in het gebied het ontstaan en duurzaam voortbestaan van een dendritisch systeem van geulen en kreken te garanderen. Daarvoor moet het bestaande drainagenetwerk worden gedempt/uitgeschakeld voorafgaand aan de ontpoldering. Ook het gebruik van breuksteen of andere verstevigingen binnen het gebied zijn daarom zoveel mogelijk te vermijden.

In functie van de ontwikkeling van een voldoende poreuze slik- en schorbodem moet de afwerking van het terrein (met een eventuele voorafgaande beperkte ophoging) voldoende ruimte laten voor natuurlijke sedimentatie en erosie. Bodems van slikken en schorren zijn getypeerd door een diepgaande hoge porositeit en in deze bodems spelen zich in sterke mate de chemische processen af.

Deze ontpolderingen moeten extra komberging opleveren en bijdragen aan het afzwakken van de (te) hoge tij-energie (energiedissipatie). Na inrichting van de ontpolderingsgebieden zal de estuariene natuur zich spontaan ontwikkelen onder invloed van de getijdynamiek van het estuarium.

Hierbij ontstaan kreken, slikken en schorren met een mozaïek aan habitattypes. In het brakke deel van het estuarium herbergen deze gebieden de Europese habitattypes 1310, 1320 en 1330.

2.1.2. Inrichting van estuariene natuurontwikkelingsgebieden in gecontroleerde overstromingsgebieden met gecontroleerd gereduceerd getij (GGG) (Doelpolder Midden, Doelpolder Noord, Brakke Kreek)

Door een slimme constructie van in- en uitwateringsluizen moet een controleerbaar en reduceerbaar getij ingesteld worden, waarbij de getijcyclus van het estuarium, met springtij en doottij, maar met verminderde amplitude, kan worden benaderd in laaggelegen polders.

Dergelijke, regelbare verminderde tij-amplitude zorgt samen met een doordachte afgraving/ophoging voor een regelbaar aandeel slik – schor.

Terzelfdertijd kan toch voldoende dynamiek in het gebied worden gebracht om een toestand met voldoende pionierssituaties te bestendigen.

Na inrichting van deze overstromingsgebieden zal de estuariene natuur zich spontaan ontwikkelen onder invloed van de aangepaste getijdynamiek.

Hierbij ontstaan kreken, slikken en schorren met een mozaïek aan habitattypes. In het brakke deel van het estuarium herbergen deze gebieden de Europese habitattypes 1310, 1320 en 1330.

De kreekontwikkeling is in GGG's minder uitgesproken dan in ontpolderingen. Het is daarom ook in GGG's van groot belang om het bestaande drainagenetwerk te gaan verwijderen en te voorzien in een ruime kreekaanzet.

Voor deze gebieden worden natuurbeheerplannen opgemaakt en uitgevoerd.

2.2. Terrestrische wetlands – 'Zilte weiden' (Atlantische schorren – 1330, subtype binnendijks zilte vegetaties).

Een uiterst belangrijke voorwaarde om de doelen in deze zilte weiden – behoud van 47,3 ha – te realiseren, is een aangepast waterpeilbeheer en een aangepaste grondwaterdynamiek.

In natte graslandcomplexen moet het gemiddeld hoogste grondwaterpeil het maaiveld benaderen en afhankelijk van het na te streven graslandtype tijdens het groeiseizoen wegzakken tot maximaal 0,25 m onder maaiveld. In de polders zal het peilbeheer met behulp van al dan niet regelbare stuwen op de afwateringsgrachten worden geregeld en zal een natuurlijk peilverloop worden ingesteld (hoge peilen in de winter, lagere peilen in de zomer).

Prioritaire inspanning 3. Op basis van de prioritaire inspanningen 1 en 2 wordt de *distance to target* berekend die uitgedrukt wordt in een globale, gelokaliseerde oppervlakte leefgebied en/of habitat en waarbij de ecologische vereisten duidelijk in kaart worden gebracht.

Alle maatregelen die nodig zijn voor de realisatie van de *distance to target* om te komen tot een lokaal gunstige staat van instandhouding, worden als een instandhoudingsmaatregel aanzien.

Nadat de bestaande gebieden in gunstige conditie gebracht zijn door de instandhoudingsmaatregelen te nemen die zijn opgelijst onder de prioritaire inspanningen 1 en 2, zal de gunstige lokale staat van instandhouding nog niet voor alle soorten zijn bereikt. Voor de verschillende leefgebieden maken we een inschatting van de openstaande instandhoudingsopgave, te realiseren via de aanleg van nieuwe natuurgebieden, om tot gunstige lokale staat van instandhouding te komen. We doen dat aan de hand van de soorten waarvoor nog een tekort wordt vastgesteld.

3.1. Leefgebied Plas en Oever

Omdat voor de soorten van 'Plas en Oever' de gunstige lokale staat van instandhouding (GLSVI) momenteel al wordt gehaald of benaderd kan worden, wordt verwacht dat instandhoudingsmaatregelen voor de leefgebieden van de soorten van 'Plas en Oever', vermeld in deel 1, zullen volstaan om de gunstige lokale staat van instandhouding te halen.

Op basis van expertenoordeel schatten we daarom in dat er geen bijkomende oppervlakte 'Plas en oever' vereist is, op voorwaarde dat de bestaande oppervlakte wordt behouden en de kwaliteit wordt verbeterd via de instandhoudingsmaatregelen zoals onder 'Plas en Oever' opgelijst.

Dit leefgebied is ook belangrijk voor Bruine kiekendief (broedgebied en foerageergebied) en Blauwborst, waarvan we verwachten dat ze na optimalisatie van de bestaande leefgebieden van Plas en Oever de GLSVI nog niet zullen halen. Voor het wegwerken van de tekorten voor deze soorten wordt echter gekeken naar andere, oppervlaktezuinigere leefgebieden.

3.2. Leefgebied Riet en Water (rietmoeras, rietschor, rietsloten in polders)

Op basis van de soorten waarvoor 'Riet en Water' het cruciale leefgebied vormt, wordt een inschatting gemaakt van de extra vereiste oppervlakte leefgebied 'Riet en Water' om tot de gunstige lokale staat van instandhouding te komen.

Bruine kiekendief: Op de Antwerpse linkeroever zijn er 28-33 broedparen tot doel gesteld. De doorvertaling naar een oppervlakte om deze populatie te kunnen huisvesten, is voor Bruine kiekendief uitermate moeilijk omdat de broeddichtheden ook afhankelijk

zijn van de voedselrijkdom in de foerageergebieden en van de ruimtelijke context (openheid landschap, concurrerende broedkoppels ...).

Volgens de wetenschappelijke documenten die de basis vormden van de G-IHD en S-IHD is een gunstige staat van instandhouding pas mogelijk door de combinatie van een broedgebied van 5-10 ha riet langs open water plus een kwaliteitsvol foerageergebied van 100 ha per broedpaar bruine kiekendief. In de Achtergrondnota natuur werden voor rietgebieden dichtheden van 3 tot 10 per 100 ha riet en water gehanteerd. Op het terrein vandaag zitten we in de buurt van maximaal 2 koppels per 100 ha ondanks inspanningen zoals het SBP Antwerpse haven. Het is in elk geval duidelijk dat voor deze soort een oppervlakte broedgebied van 10 ha riet langs open water per broedpaar in de huidige situatie te weinig is.

Als foerageergebied om deze doelstelling te halen is op basis van wetenschappelijk documenten, waaronder de LSVI-tabel, minstens (100 à 200 ha/broedpaar) een oppervlakte kwaliteitsvol foerageergebied vereist van ca. 3000-7000 ha. Vertaald naar de tot doel gestelde populatie op Linkeroever (28-33 broedparen) betekent dit een oppervlakte kwaliteitsvol foerageergebied van 2800-6600 ha binnen SBZ-V-LSO met inbegrip van een zone van ca. 3 km (range foerageren) rondom het SBZ-V. Hoe kwaliteitsvoller dit foerageergebied, hoe hoger de broeddichtheden en hoe minder oppervlakte broedgebied er nodig zal zijn.

Omdat een kwaliteitsvol foerageergebied van in totaal 2800-6600 ha niet gegarandeerd is, hanteren we een dichtheid van 4 koppels per 100 ha riet en water.

Als wordt gerekend met een dichtheid van 4 koppels op 100 ha 'Riet en water' (75 ha riet en 25 ha water), is er minstens 700 ha (525 ha riet en 175 ha water) of gemiddeld 763 ha (572 ha riet en 191 ha water) nodig.

Blauwborst: De doelstelling 339-390 broedparen (waarvan 307-358 op LSO) vereist volgens de LSVI een oppervlakte leefgebied (in de vorm van rietland of moerassige vegetatie) van 460-716 ha riet (gemiddeld 588 ha).

Porseleinhoen: De doelstelling 1 à 2 broedparen vereist volgens de LSVI (15-30 ha/broedpaar) een oppervlakte kwaliteitsvol leefgebied van 15-60 ha moerasgebieden.

Roerdomp. De doelstelling 3 à 4 broedpaar vereist volgens de LSVI (30 à 50 ha geschikt rietland en open water per broedpaar) een oppervlakte kwaliteitsvol leefgebied van 90-200 ha (gemiddeld 145 ha) in de vorm van samenhangend rietveld van 60-130 ha en 30-70 ha open water (gemiddeld 50 ha).

De actuele staat van instandhouding is:

- 1° Met 5-11 broedparen zeer ongunstig voor Bruine kiekendief
- 2° Met 181-237 broedparen ongunstig voor Blauwborst
- 3° Met 0-1 broedparen ongunstig voor Porseleinhoen
- 4° Met 0-4 broedparen ongunstig voor Roerdomp.

Nadat de bestaande gebieden sub 1 in een gunstige conditie zijn gebracht, zullen op LSO ongeveer de volgende oppervlakten leefgebied voorhanden zijn in een gunstige staat:

- 1° 210 ha rietmoerassen, met als belangrijkste Groot Rietveld (80 ha), Rietveld Kallo (45 ha), Verrebroekse plassen (partim Riet en water 35 ha), Steenlandpolder (20 ha) en Haasop (30 ha), te vertalen in 155 ha riet en 55 ha water.
- 2° 130 ha rietschorren, met als belangrijkste Ketenisseschor, Paardenschor, Schor Ouden doel nabij de Schelde.
- 3° Een niet nader bepaalde oppervlakte rietkragen (met de vereiste dimensies) verspreid in de polder (leefgebied polder) en in de haven (leefgebied braakliggende haventerreinen).

De combinatie van deze soorteneisen komt neer op 525 ha riet langs 175 ha water, waar er vandaag al 155 ha riet langs 55 ha open water is en 130 ha rietschor langs de Schelde (begroot op 45 ha water, maar niet bruikbaar voor elke soort). Op die manier zou de *distance to target* kunnen worden ingeschat op 240 ha riet langs 75 ha water (of 315ha Riet en Water). Omdat Bruine kiekendief wellicht ook in Plas en Oever broedlocaties zal vinden, wordt ingeschat dat er ondanks optimalisatie van de bestaande natuurgebieden en foerageergebied, en bij een broeddichtheid van 4 koppels per 100 ha riet en water nog ongeveer 200 ha 'Riet en water' nodig zal zijn om de *distance to target* weg te werken. Binnen deze extra oppervlakte kan zeker ook de oppervlaktenood voor andere rietvogels worden opgevangen.

De gebieden die daarvoor in beeld komen zijn Nieuw-Arenberg Fase II en Prosperpolder-Zuid Fase II (130 ha). Bovendien is het zo dat Bruine kiekendief in landbouwgebieden die ook kwaliteitsvol foerageergebied zijn, ook tot broeden komt binnen graanakkers of in brede rietsloten. Op voorwaarde van het plaatsen van nestbeschermers en een garantie op het blijvend karakter van kwaliteitsvol foerageergebied kan ook daar een deel van het tekort worden weggewerkt.

Belangrijk om daarbij te vermelden is dat er is voorzien in een intensieve monitoring, opgevolgd vanuit de BC Natuur LSO. Op basis van die monitoring wordt voorzien in een periodieke evaluatie. Wanneer op basis daarvan wetenschappelijk blijkt dat een hogere broeddensiteit kan worden gehanteerd en onderbouwd in relatie tot een grotere oppervlakte hoog kwalitatief foerageergebied, zal dat ook resulteren in een kleinere *distance to target* dan de vooropgestelde 200 ha riet en water. Als wordt voorzien in meer kwaliteitsvol foerageergebied, is deze ruimte-inname afwendbaar.

3.3. Leefgebied Natuurweide zoet, Natuurweide zilt, Begraasd schor, Slikken met eilanden, Surrogaatkust

We beschouwen de hoger omschreven leefgebieden natuurweide zoet, natuurweide zilt, begraasd schor, slikken met eilanden hier samen omdat ze samen in hoge mate het leefgebied vormen voor Kluut en Steltkluut. Daarbij geldt in principe dat begraasde schorren en slikken met eilanden hogere broeddichtheden kennen dan zilte natuurweide, die op zijn beurt hogere broeddichtheden kent dan zoete natuurweide.

We voegen ook Surrogaatkust toe aan deze analyse. Het vormt op de Linkeroever sinds het ontstaan van de haven een surrogaathabitat voor schorren, slikken met eilanden en natuurweiden waar ze - afhankelijk van hun ouderdom, verlandingsstadium en beheer - het karakter van aannemen. Ze vormen eveneens broedgebied voor Kluut, Visdief en Strandplevier.

Voor de soorten waarvoor deze gebieden het broedgebied vormen, gelden de volgende broeddichtheden :

- 1° Kluut: Volgens de LSVI-tabellen gelden als voldoende oppervlakte broedgebied 5 à 10 zoet weiland/broedpaar of 1,5-3 ha zilt weiland/broedpaar of 0,5-1 ha begraasd schor per broedpaar. De LSVI-tabellen vermelden het surrogaathabitat 'Surrogaatkust' niet, maar op basis van Aeolus-UA (2005) kan een oppervlakte broedgebied van ca. 2 ha spuitveld (in optimale conditie) per broedpaar aangehouden worden.
- 2° Stelkluut: Volgens de LSVI-tabellen gelden als voldoende oppervlakte broedgebied 5-10 ha zoet weiland per broedpaar of 1,5-3 ha zilt weiland per broedpaar.
- 3° Strandplevier: Volgens de LSVI-tabellen gelden als voldoende oppervlakte broedgebied 4-8 ha kaal zandig terrein per broedpaar.
- 4° Visdief: Er zijn geen broeddichtheden beschikbaar voor deze koloniebroeder.

De actuele staat van instandhouding is:

- 1° Met 145-245 broedparen zeer ongunstig voor Kluut
- 2° Met 20-300 broedparen ongunstig voor Visdief
- 3° Met 1-9 broedparen zeer ongunstig voor Strandplevier
- 4° Met 0-2 broedparen ongunstig voor Stelkluut
- 5° Voor Zwartkopmeeuw gunstig.

Nadat de bestaande gebieden sub 1 in een gunstige conditie zijn gebracht, zijn op LSO ongeveer de volgende oppervlakten leefgebied Natuurweide zoet, Natuurweide zilt, Begraasd schor, Slikken met eilanden, Surrogaatkust voorhanden in gunstige conditie:

- 1° Ca. 200 ha natuurweiland met Putten West (55 ha) en Verrebroekse plassen (*partim* grasland 40 ha) als eerder zoete weilanden en Putten Weiden (30 ha) en Doelpolder Noord (75 ha) als eerder zilte weilanden.
- 2° Ca. 200 ha strand en plas en eilanden (in het geval van Deurganckdok verplichting) met Gedempt Doeldok, MIDA, C59, Vlake van Zwijndrecht en eilanden in Prosperpolder Noord).
- 3° Als we abstractie maken van begraasde delen van schor Ouden Doel zijn er geen oppervlakten begraasd schor. Die vormen nochtans het belangrijkste leefgebied voor Kluut.

Deze oppervlakten zijn absoluut onvoldoende om een goede staat van instandhouding te verkrijgen voor Kluut. Als we immers veronderstellen dat alle gebieden sub 1 in

optimale conditie zijn, berekenen we voor Kluut met de vermelde dichtheden slechts 145 à 189 broedparen.

Om de tot doel gestelde aantallen Kluut te halen en een gunstige staat structureel te bereiken, schatten we in dat bijkomend ca. 250 ha begraasd schor en slik met broedeilanden vereist is.

Met de realisatie van het SIGMA-plan is in het kader van het halen van de doelen van de habitatrichtlijn de creatie van slikken en schorren gepland in Prosperpolder Noord (netto oppervlakte 170 ha) en Doelpolder Midden (netto oppervlakte 180 ha) voorzien, in casu over een gezamenlijke oppervlakte van ca. 350 ha. Dit omvangrijk gebied is voldoende groot om na optimalisatie in functie van broed- en foerageergelegenheid voor deze doelsoorten de *distance to target* op te vangen

Er kan worden ingeschat dat met de te realiseren oppervlaktetaakstelling voor Kluut de goede staat van instandhouding ook voor Strandplevier, Visdief, Steltkluut en Zwartkopmeeuw kan worden bereikt, op voorwaarde dat er ook qua kwaliteit specifieke inrichting en beheer gebeurt.

3.4. Leefgebied polder - foerageergebieden Bruine kiekendief

De polders zijn belangrijk voor de broedvogels Blauwborst (leefgebied) en Bruine kiekendief (foerageergebied) en voor doortrekkers en overwinteraars zoals Goudplevier, Grauwe gans, Smient, Kolgans.

De situatie voor Blauwborst werd hoger al belicht en er werd een openstaande opgave 'Riet en Water' begroot om tot een gunstige lokale staat van instandhouding te komen voor (onder andere) deze rietvogel.

Voor de doortrekkers en overwinteraars is de huidige staat van instandhouding goed en zijn er geen bijkomende gebieden te creëren.

Een zeer belangrijke uitdaging blijft echter het voorzien van voldoende foerageermogelijkheden voor Bruine kiekendief, die zich een ongunstige staat van instandhouding bevindt. Dat is niet enkel te wijten aan een gebrek aan kwaliteitsvol broedgebied, maar nog meer aan een gebrek aan nabije foerageermogelijkheden.

Broedgebied wordt in eerste instantie gekenmerkt door rietmoeras, maar het is niet onmogelijk dat ook in de Antwerpse haven en omgeving de soort tot broeden kan komen in cultuurland (graangewassen) als het omliggende landschap aan bepaalde vereisten (bijvoorbeeld structureel verankerde ecologische elementen als bermen, oeverzones, kleine moerassen, lage houtkanten, rietgrachten en overhoekjes) voldoet.

Als foerageergebied om de doelstellingen voor Bruine kiekendief te halen is op basis van de LSVI (100 à 200 ha/broedpaar) een oppervlakte kwaliteitsvol foerageergebied vereist van ca. 3.000-7.000 ha. Vertaald naar de tot doel gestelde populatie op Linkeroever (28-33 broedparen) betekent dat een oppervlakte kwaliteitsvol foerageergebied van 2.800-

6.600 ha (binnen SBV-V-LSO, met inbegrip van een zone van ca. 3 km (range foerageren) rondom het SBZ.

De kwaliteit van het foerageergebied is van zeer groot belang (zie ook hoger onder Specifieke ecologische vereisten van de soorten van de groep 'Riet en Water – definitie van open cultuurland met ecologische infrastructuur polder'). Op voorwaarde dat het landbouwlandschap de nodige ecologische kwaliteit heeft, kan worden verwacht dat kan worden gewerkt met de ondergrens van de vork van foerageergebied, zodat voor de tot doel gestelde populatie op Linkeroever (28-33 broedparen) een oppervlakte kwaliteitsvol foerageergebied van 2.800- 3.300 ha volstaat binnen SBV-V-LSO en de zone van ca. 3 km (range foerageren) rondom het SBZ.

Hoogwaardig foerageergebied bestaat uit vochtige weilanden met natte depressies en cultuurlanden (met voorkeur voor korenvelden) met voldoende ecologische infrastructuur. Daarbij gaat het om brede rietranden (3 meter breed), grasrijke niet-opgaande landschapselementen (braakstroken, brede akkerranden, dijken, bermen, ruigtestroken ...) en kiekendiefvriendelijke teelten (wintergranen, luzerne, koolzaad, meerjarig grasland, akkervogelpercelen ...) met een groot voedselaanbod.

Voortbouwend op deze gegevens en de LSVI kunnen als minimale oppervlakte foerageergebied per broedpaar worden gehanteerd:

- 1° Natuurgebieden (Riet en Water, Plas en Oever, Natuurweilanden, Surrogaatkust, Slikken schorren ...).
- 2° Landbouwgebied binnen SBZ of binnen 3 km rondom de broedplaatsen en waar 10 % van de hoger genoemde ecologische infrastructuur polder (gerekend per blok van 100 ha) in voorkomt.

Bruine kiekendief broedde op Linkeroever in het verleden en momenteel *grosso modo* in 3 clusters:

- 1° Een cluster Noord die het Schor Ouden Doel en Paardenschor omvat en in de toekomst versterkt wordt door de geplande Sigma-ontwikkelingen in Prosperpolder Noord én Doelpolder Midden.
- 2° Een cluster Zuid die het Groot Rietveld, de Haasop, de Steenlandpolder en het Rietveld van Kallo omvat.
- 3° Een cluster West met de Grote Geule, Drijdijck en Verrebroekse plassen.

Met behulp van een – vereenvoudigde - GIS-analyse werden de foeragewaardige zones bepaald binnen deze clusters en binnen een straal van 3 kilometer rondom deze clusters. Bij gebrek aan voldoende 'ecologische infrastructuur polder' (10%) in de landbouwgebieden werden deze in hun huidige staat als onvoldoende foerageerwaardig beschouwd. Alle natuurgebieden binnen en buiten de haven en de 'ecologische infrastructuur haven' werden echter wel over hun volledige oppervlakte als kwaliteitsvol foerageergebied beschouwd.

Op basis van deze analyse blijkt er slechts ca. 1.800 ha potentieel kwaliteitsvol foerageergebied aanwezig, verdeeld als volgt:

- 1° Cluster noord: ca. 800 ha
- 2° Cluster west: ca. 460 ha
- 3° Cluster zuid: ca. 540 ha

Er is voor de instandhouding van een populatie van 28 à 33 broedparen Bruine kiekendief op Linkeroever 2.800-3.300 ha hoog kwalitatief foerageergebied vereist. Er is dus een bijkomend te realiseren instandhoudingsopgave van 1.000 -1.500 ha hoog kwalitatief foerageergebied, dat in eerste instantie op basis van vrijwilligheid wordt gerealiseerd.

Er is bijgevolg een opgave tot bijkomende ontwikkeling (instandhoudingsmaatregel) binnen een straal van 3 km rondom de cluster van ofwel:

- 1° 1.000-1.500 ha (kwaliteitsvol foerageergebied in de vorm van natuurgebieden)
- 2° ca. 1.000-1.500 ha landbouwgebieden waarbinnen 10% van de ecologische 'infrastructuur polder' aanwezig is, in casu 100-150 ha ecologische infrastructuur a rato van 10 ha ecologische infrastructuur per blok van 100 ha landbouwgebied.

Om de opgave tot bijkomende ontwikkeling te realiseren, zijn de volgende instrumenten vereist:

- 1° Inschakeling van een aantal terreinen in overheidseigendom.
- 2° Opmaak van een dynamisch afsprakenkader met alle actoren in het gebied in de vorm van een handleiding met de best management practices rond het nemen van kiekendiefvriendelijke maatregelen voor hoogwaardig foerageergebied Bruine kiekendief.
- 3° Beheerovereenkomsten te sluiten met gebruikers van een grond die er zich vrijwillig toe verbinden om gedurende een bepaalde termijn prestaties te leveren met betrekking tot foerageermogelijkheden voor Bruine kiekendief (kiekendiefvriendelijke teelten of bijkomende ecologische infrastructuur polder). Deze IHM zijn van toepassing op het volledige SBZ en de 3 km zone errond.
- 4° Dienstenvergoedingen cfr. art. 2.1.6 van het decreet landinrichting aan de gebruikers van een grond waaraan een bijkomende dienst wordt opgelegd in functie van foerageermogelijkheden voor Bruine kiekendief (kiekendiefvriendelijke teelten of bijkomende ecologische infrastructuur polder). Deze maatregelen zijn van toepassing op het volledige SBZ.
- 5° Monitoring van de bepalende factoren en kwantitatieve kenmerken van succesvol foerageergebied (teelten, landbouwtechnieken, prooidichtheden, ruimtelijke schikking, ruimtelijke context, gebruik door foeragerende dieren, minimaal nodige oppervlaktes/lengtes ...) in functie van efficiënt ruimtegebruik en ecologische optimalisatie en periodische kartering in functie van oppervlaktedoelstellingen.

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van (datum) tot wijziging van bijlage 2 bij het besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 2017 houdende vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor de met toepassing van de Vogelrichtlijn aangewezen speciale beschermingszone 'BE 2301336 Schorren en polders van de Beneden-Schelde'.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Geert BOURGEOIS

De Vlaamse minister van Omgeving, Natuur en Landbouw,

Koen VAN DEN HEUVEL